

Akademien för hälsa, vård och välfärd

“MAN ÄR INTE DEN VIKTIGASTE PERSONEN I DET HÄR, UTAN DET ÄR VÅLDSUTÖVAREN SJÄLV”

Socialarbetares komplexa arbetet med våldsutövare

REHAM ABDULAHAD
LINUS LINDSTEDT

Huvudområde: Socialt arbete
Nivå: Grundnivå
Högskolepoäng: 15 hp
Program: Socionomprogrammet
Kursnamn: Examensarbete inom socialt
arbete
Kurskod: SAA056

Handledare: Gabriel Bar-Sawme
Termin: HT-2023
Seminariedatum: 2024-01-09
Slutversion: 2024-01-16

“MAN ÄR INTE DEN VIKTIGASTE PERSONEN I DET HÄR, UTAN DET ÄR VÅLDSUTÖVAREN SJÄLV”

Författare: Reham Abdulahad & Linus Lindstedt

Mälardalens universitet

Akademin för hälsa, vård och välfärd

Socionomprogrammet

Examensarbete inom socialt arbete, 15 högskolepoäng

Hösttermin 2023

Sammanfattning

Syftet med studien är att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare samt hur de beskriver och bemöter våldsutövare som målgrupp. Studien utgår från en kvalitativ inriktning där semistrukturerade intervjuer genomfördes för att kunna besvara forskningens syfte. Det insamlade datamaterialet analyserades tematiskt och identifierade följande teman; våldsutövarens förutsättningar till förändring, utvecklingsområden i arbetet med våldsutövare, kartläggning av arbete med våldsutövare, nätverksarbete och riskfaktorer hos våldsutövaren. Resultatet analyserades i samband med tio vetenskapliga artiklar och fyra teoretiska ramverk; makt, handlingsutrymme, mentalisering och stigma. Det framträdande resultatet pekar på att våldsutövare uppvisar en bristande insikt och självreglering av känslor till våldet och att socialarbetarens bemötande blir väsentlig och avgörande för behandlingsarbetets utveckling. Utgångspunkten i arbetet grundar sig i våldsutövares enskilda problematiker som behöver beaktas där socialarbetaren anpassar arbetsmetoden efter den genom sina kunskaper och kompetenser. Utöver det har arbetet ett stort fokus på partnerkontakten med den våldsutsatta för att motivera och uppmuntra till stöd under våldsutövarens behandling. Det framgår även att socialarbetare samverkar med andra verksamheter som kan påträffa våldsutövare men att det behöver vidareutvecklas för att möjliggöra ett utökat kunskapsutbyte och uppfångande av våldsutövare. Vidare påvisar resultatet att tidigare utsatthet i barndomen är ett företrädande mönster hos flera våldsutövare.

Nyckelord: socialt arbete, våldsutövare, våld i nära relation, socialarbetarens behandlingsarbete, riskfaktorer, stigma

"YOU ARE NOT THE MOST IMPORTANT PERSON IN THIS, BUT IT IS THE PERPETRATOR OF VIOLENCE HIMSELF"

Authors: Reham Abdulahad & Linus Lindstedt

Mälardalen University

School of Health, Care and Social Welfare

The Social Work Program

Thesis in Social Work, 15 credits

Autumn term 2023

Abstract

The purpose of this study is to gain an understanding of social workers intervention programs and how they approach perpetrators of intimate partner violence. The study is based on a qualitative methodology using semi-structured interviews to answer the studies aim. The data gathered through interviews were thematically analysed where the following themes emerged; perpetrators prerequisites for change, intervention programs development areas, mapping the treatment, networking and the perpetrators risk factors. The results were analyzed by scientific articles and theoretical frameworks: power, room for maneuver, mentalization and stigma. Our findings from the data indicate that perpetrators have a lack of insight and emotional management to violence where the social workers approach becomes essential for perpetrators progress. The interventions programs foundation is based on the perpetrators individual problem areas where the social worker adapts the treatment utilizing their own knowledge and expertise. Intervention treatment places a large emphasis on partner contact to motivate and support them during the perpetrators treatment. There is a cooperation with other authorities that needs further development to enable an increased exchange of knowledge and extended reach of perpetrators. The results also show that previous exposure in childhood is a predominant pattern to perpetrators alongside other problems.

Keywords: social work, perpetrator, intimate partner violence, social workers intervention program, risk factors, stigma

INNEHÅLL

1. INLEDNING OCH PROBLEMFÖRMULERING	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Behandlingsarbete i Sverige	2
2. TIDIGARE FORSKNING	4
2.1 Ansvarstagande och rättfärdigande.....	4
2.2 Erkännande av känslor	5
2.3 Tidigare utsatthet	5
2.4 Metodutvärdering	6
2.5 Tidigare forskning – reflektioner	7
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	8
3.1 Makt.....	8
3.2 Mentalisering	8
3.3 Handlingsutrymme	9
3.4 Stigma.....	10
3.5 Reflektioner om de teoretiska utgångspunkterna	10
4. METOD	11
4.1 Förförståelse	11
4.2 Urvalsprocess	12
4.3 Etiska överväganden	12
4.4 Tillvägagångssätt av intervjuerna	13
4.5 Transkribering.....	14
4.6 Analysförfarande.....	14
4.7 Kvalitativa kriterier	16
4.8 Metoddiskussion	16
5. Resultat och analys	19
5.1 Våldsutövarens förutsättningar till förändring	19
5.2 Utvecklingsområden i arbetet med våldsutövare	22
5.3 Kartläggning av arbete med våldsutövare.....	23
5.4 Nätverksarbete	24
5.5 Riskfaktorer hos våldsutövaren.....	26
5.6 Avslutande reflektioner	27
6. Diskussion.....	28

7. Slutsats	30
Referenslista	31

BILAGA A – INFORMATIONSBRIV

BILAGA B – SAMTYCKESBLANKETT

BILAGA C – INTERVJUGUIDE

1. INLEDNING OCH PROBLEMFORMULERING

Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) definierar våld i nära relationer som ett socialt problem som förekommer bland familjemedlemmar eller par. Oftast syftar våld i nära relation på våld mellan par. Förekomsten sker oavsett sexuell läggning, ålder eller könsidentitet. NCK lyfter att våld mot kvinnor är det mest omtalade och framträdande där mannen är våldsutövaren och som förekommer i grövre former och mer kontrollerande. Detta i jämförelse mot män som oftast utsätts för lindrigare våld i allmänhet (NCK, 2023 A). Våldet kan utövas genom olika former som fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt eller ekonomiskt. Våldet sker i de flesta fall bakom stängda dörrar och blir därför osynliggjort för samhället. Offret tvingas anpassa sitt liv efter förövaren vilket både skapar en isolering från resten av samhället och ett beroende av förövaren (NCK, 2023 B). Våld i nära relation har historiskt sett betraktats som ett individuellt problem och en förväntad del i den äktenskapliga relationen som hustrun var aktiv i att orsaka, men som i slutet av 1990-talet började ses som en jämställdhetsfråga (Hällen & Sinisalo, 2018). Enligt WHO (2021) har 27% av kvinnorna globalt mellan åldrarna 15 och 52 blivit utsatta för våld i nära relation. Detta innefattar enbart de rapporterade fallen och innebär att siffran kan vara mycket högre i verkligheten. Brottsförebyggande rådet (2023) redogör att under en livstid har 25% av kvinnor och 17% av män blivit utsatta för någon form av våld i nära relation i Sverige.

Istanbulkonventionen är en juridiskt bindande överenskommelse inom EU framtagen under 2014 med målet att skydda kvinnor och flickor från att bli utsatta för våld i hemmet. Konventionen bygger på faktumet att kvinnor har en högre risk att utsättas för våld i hemmet än män och argumenterar för att fenomenet är ett strukturellt jämställdhetsproblem som behöver förändras. De länder som ansluter sig till konventionen har ansvaret att se till att stadga lagar som skyddar och motverkar våld mot kvinnor i hemmet (NCK, 2023 C). Sveriges regering inrättade 2017 en ny myndighet vilken kom att kallas Jämställdhetsmyndigheten med uppdraget att försäkra genomförandet av den nya jämställdhetspolitiken. Ett drivande tema inom den nya jämställdhetspolitiken var att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor vilket utvecklade det sjätte delmålet inom jämställdhetspolitiken (Regeringen, 2016). Mäns våld mot kvinnor uttrycks som en konsekvens av ett icke jämställt samhälle där det finns en maktobalans mellan könsrollerna. Våldet utövas främst av manliga våldsutövare och inträffar i olika platser, oavsett om det avser kvinnliga eller manliga våldsoffer. Kvinnor blir utsatta i högre utsträckning för våld i hemmet av en närstående medan män oftast blir utsatta för våld utanför hemmet av någon obekant. Manliga våldsutövare beskrivs framträda utan någon förklaring till bakomliggande faktorer. För att förebygga mäns våld mot kvinnor har Jämställdhetsmyndigheten satt upp strategiska målsättningar: att utöka och effektivisera det förebyggande arbetet mot våld, stärka skyddet och upptäckten av våldsutsatta kvinnor och barn, förbättra brottsbekämpning mot våld och utveckla kunskapen och metoderna mot våldsbeteenden (Jämställdhetsmyndigheten, 2021).

Hällen och Sinisalo (2018) framför bland annat två modeller som skulle kunna redogöra för och förklara mäns våld mot kvinnor. Enligt den individfokuserade modellen grundar sig våldet i individen själv och att i samband med den mänskliga evolutionen har männen intagit en mer aggressiv och kontrollerande natur till följd av människans tidigare primitiva livsstil. Den sociologiska förklaringsmodellen uppfattar våldet istället som något inlärt som mannen har

anammat från omgivningen. Våldsbeteenden blir överförbara genom sociala kontexter som individens uppväxt och andra våldssituationer som den har erfårit. Det förklarar även att det inte är ovanligt att de flesta våldsutövare har blivit exponerade och utsatta för någon form av våld under barndomen i varierande grad. I de flesta fall kan det handla om utsatthet av våld eller uppväxt med missbrukande föräldrar, vilket har lett till att de har behövt ta hand om sig själva under uppväxten i brist på vuxet eller socialt stöd. Den bristande omsorgen kan leda till en svårighet med känslöhantering vilket är vanligt förekommande hos manliga våldsutövare. När männen framöver upplever frustration i särskilda situationer och saknar insikt eller kännedom i hur det ska hanteras riskerar det att ta form i våld riktat mot partnern. Hällen och Sinisalo (2018) lyfter även att våldsutövare vanligtvis blir pressade till att söka hjälp från partnern eller andra utomstående och sällan söker hjälp frivilligt.

Förhoppningen med den här studien är att belysa hur det sociala arbetet med våldsutövare utförs för att skapa en inblick i förändringsarbetet mot våld i nära relation. Hur socialarbetaren bemöter och arbetar med våldsutövare och vilka metoder som tillämpas i behandlingsarbetet. Slutligen vilka förändringsområden socialarbetaren kan se inom förändringsarbetet med våldsutövare. Studien kommer berika vår förståelse för arbetet med våldsutövare och förhoppningsvis för andra som läser studien samt inspirera framtida forskningsstudier.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare samt hur de beskriver och bemöter våldsutövare som målgrupp. Studien kommer att förhålla sig till socialarbetare som arbetar inom myndighet och regional verksamhet. Följande frågeställningar kommer att besvaras i studien:

- Hur beskriver socialarbetare arbetsprocessen med våldsutövare?
- Vilka strategier använder socialarbetare för att bemöta våldsutövare?
- Vilka utvecklingsområden beskriver socialarbetaren för arbetet med våldsutövare?

1.2 Behandlingsarbete i Sverige

Behandlingsarbetet med våldsutövare har två inriktningar. De som blir dömda för våld i nära relation och får behandling inom Kriminalvården och de som vänder sig till kommuner, landsting eller idéburna organisationer och söker hjälp frivilligt. Förutom våldsutövare får även våldsoffret behandling samt eventuella barn eller andra familjemedlemmar som kan tänkas beröras av våldet. Socialstyrelsen betonar vikten av att socialtjänsten etablerar och upprätthåller kontakten med förövarens partner och eventuella familjemedlemmar oavsett om de genomgår behandling under tiden förövaren behandlas. Detta i syfte att säkerhetsställa att de får tillräckligt skydd och stärkt säkerhet. Forskningen som har gjorts på behandlingar av våldsutövare har visat minimal effekt på att förebygga återfall och minskning av våld i nära relation (NCK, 2023 D).

Arbetet med våldsutövare genomförs framförallt utifrån metoder framtagna av Socialstyrelsen. Det finns däremot ett antal utgångspunkter som majoriteten av metoderna och verksamheterna

som arbetar med våldsutövare förhåller sig till. Som tidigare nämnt går det inte att fastställa ett mönster bland våldsutövare vilket gör att utgångspunkten i behandlingsarbetet blir individens mottaglighet och behov. Några av de vanligaste förekommande svårigheter som är omfattande arbetsområden och som våldsutövare kan behöva arbeta med under behandlingsprocessen är bristande insikt i våldets huvudsakliga innebörd, hur våldet påverkar andra samt hur sociala relationer fungerar. Det som även kan uppmärksammas hos våldsutövare är att de saknar förmågan till känslohantering (Kunskapsguiden, 2023). Utöver detta är det vanligt att våldsutövare även har annan problematik såsom missbruk, psykiska problem eller svårigheter i det sociala nätverket. I de fall där våldsutövaren har annan problematik behöver behandlingen erbjuda insatser som kan vara behjälpliga, alternativt om behandlingen inte har resurserna att stödja våldsutövaren att komma i kontakt med de verksamheter som har den kompetensen och arbetar med det (SKR, 2017). Dock förekommer det att våldsutövare påträffas som inte har andra problematiker och kan reglera sina känslor vilket utgör skälet till att arbetet framförallt är individanpassat (Kunskapsguiden, 2023).

De behandlingsmetoder som Socialstyrelsen använder sig av inkluderar både gruppbaserade och individbaserade behandlingar. Individbaserad behandling är vanligast i Sverige då våldsutövare inte finner intresse för gruppbehandlingar och för att de inte alltid bedöms lämpliga för gruppbehandling av arbetsledare. Socialstyrelsens metodguide redogör att de vanligaste metoderna i Sverige för frivillig behandling är bland annat Alternativ till våld (ATV) och Samtal om våld. De flesta kommunerna använder sig av en kombination av olika metoder för att behandla våldsutövare (Socialstyrelsen, 2020).

ATV riktar sig till våldsutövare och bygger på teorin att våldet utövas mot partnern i syfte att inta en maktposition i relationen. Fokuset ligger främst på att våldsutövaren ska kunna tillstå våldet och förstå konsekvensen av det. Behandlingen kan utövas individuellt eller i grupp och omfattar fyra faser som ska genomgå. En individuell behandling som innefattar en session i veckan kan ta åtta till tio månader att slutföra jämfört med gruppbehandlingar som tar mellan femton månader till två år. Nästföljande metod är Samtal om våld som behandlar våldsutövare som utövar situationsbundet våld, det vill säga att våldet grundar sig i bristande kommunikation och närhet i relationen som ger upphov till konflikter. Även den här metoden inspireras främst av ATV men även av kognitiv beteendeterapi (KBT) och mindfulness. Samtal om våld ser våldet som ett inlärt beteende som styrs av individens föreställning att våldet löser relationsproblemen. Behandlingen genomförs under 15–20 sessioner där behandlaren tillämpar varierande övningar och verktyg som bedöms lämpliga för våldsutövaren (Socialstyrelsen, 2020).

2. TIDIGARE FORSKNING

Följande avsnitt kommer att presentera tio vetenskapliga artiklar inom ämnet och resultat av relevans för studien. Artiklarna har inhämtats genom att söka på Mälardalens biblioteks databas ProQuest Social Services Abstract med en kombination av sökorden: social work, social workers, domestic violence, intimate partner violence, treatment och perpetrator. En avgränsning gjordes även på svenska och engelska artiklar som var peer reviewed. De kriterier som forskningen behövde uppfylla var att de skulle vara refereegranskade och inkludera både nationella och internationella forskningsstudier.

De valda artiklarna berör våldsutövares perspektiv som genomgår ett behandlingsprogram, tidigare upplevelser i barndomen, socialarbetarnas perspektiv som arbetar med våldsutövare och verksamheter som arbetar med själva behandlingsmetoderna. De utmärkande teman är: ansvarstagande och rättfärdigande, erkännande av känslor, tidigare utsatthet och metodutvärdering. Avsnittet avslutas med en sammanfattande reflektion av den tidigare forskningen.

2.1 Ansvarstagande och rättfärdigande

Ansvarstagande och rättfärdigande har varit i fokus i flera av de utvalda forskningsbidragen (Bruno & Eriksson, 2023; Whiting m.fl, 2014; Schroffel, 2004; Rollero, 2020; Morrison, m.fl., 2017; Ólafsdóttir & Rúdólfsdóttir, 2023). Bruno och Eriksson (2023) framför att resultatet visade att majoriteten av de manliga våldsutövarna uppvisade en bristande förmåga till insikt och ansvarstagande till våldet de utövade mot sin partner. Det var enbart ett fåtal våldsutövare som delvis kunde tillstå våldet och deras våldsamma beteende. Flera våldsutövare kunde skuldbelägga partnern och argumentera för att de blev provocerade som i sin tur resulterade i våldet. Somliga beskrev även att partnerns mentala hälsa var den grundläggande problematiken och deras bristande samarbetsvilja som orsakade våldet.

En liknande aspekt uppmärksammades av Ólafsdóttir och Rúdólfsdóttir (2023) där framförallt våldsutövare från medelklassen saknade insikt i sina handlingar och till viss del undvek att ta ansvar för våldet genom att även skuldbelägga våldsoffret. Ett flertal våldsutövare kunde hänvisa till sin uppväxt som en bidragande faktor till deras nuvarande problematik som ledde till våldet. Detta lyfter även Whiting m.fl. (2014) där flera män förmildrade våldet och bortförklarade sig med argumentet att våldet utövades som en respons till partnerns våld. Däremot uttryckte en del att de kände sig ångerfulla efter att våldsincidenten inträffat och andra i samband med en reflektion i efterhand.

Ett genomgående tema i forskningen är att manliga våldsutövare framhävs i större utsträckning än kvinnliga. Det som framkom var att kvinnliga våldsutövare betraktade sig själva både som våldsutövare och våldsoffer jämfört med manliga våldsutövare som antingen såg sig själva som offer eller utövare. Kvinnorna hade en sämre självbild och talade allmänt inte lika mycket om deras partner. Männerna däremot skapade en starkare självbild genom att prata nedvärderande om partnern och hade en tendens att förminska våldets allvarlighetsgrad (Schroffel, 2004). Rollero (2020) tydliggör att de våldsutövare som tog ansvar för våldet och sitt våldsamma beteende under behandlingen upplevde en förändring. Till en början hade våldsutövare en viss

uppfattning om våld men utvecklade en omfattande och betydelsefull förståelse för olika våldstyper och våldsbeteenden. De berättade att innan behandlingen hittade de olika strategier för att förminska våldshändelsen eller motivera beteendet, men att under behandlingsprocessen hade utvecklat ett ansvarstagande och kände sig stöttade och inte dömda. Männerna berättade även hur kvinnorna blev kritiserade för deras val av partner och fick ansvara för våldet de utsattes för. Enligt Morrison m.fl. (2017) bör fokuset i arbetet riktas mot våldsutövaren som individ och inte på partnern för att kunna uppnå det önskvärda resultatet. Men även att kunna anpassa sig efter individens problematik och behov där de inte behöver genomgå ett liknande behandlingsprogram.

2.2 Erkännande av känslor

Whiting m.fl. (2014) berättar att det som framgick i resultaten var att männen som deltog påstod att våldet ofta inträffade när deras emotionella gränser brast. De ansåg att våldet inte var oprovocerat och att det antingen var något i deras liv som fick den emotionella gränsen att brista eller att det grundade sig i partners beteende. Ett liknande tema påträffades av Bruno och Eriksson (2023) där männen visade en bristande förmåga till att öppna upp sig och erkänna sina känslor kring våldet, samt att flera våldsutövare kände sig obekväma med att uttrycka sina känslor och att uppsöka hjälp. De beskrev att på grund av deras temperamentsproblem blev det en svårighet att samtala om våldet och tappade humöret. Vidare berättar Ólafsdóttir och Rúdólfadóttir (2023) att män från medelklassen kände sig stigmatiserade och betraktades som monster av omgivningen utifrån våldet de utövade mot partnern. Stigmat följdes sedan av ångest och ilska som de ville undkomma och skapade svårigheter i bearbetandet av våldshändelserna.

Morrison m.fl. (2017) förklarar att en trygg miljö där våldsutövaren kan känna sig motiverad till en förändring och skapa en tillit till socialarbetaren är väsentligt innan den känner sig tillräckligt bekväm och trygg för att prata om sina känslor. Rollero (2020) redogör liknande resultat i behandlingsprocessen där våldsutövare kände sig hörda och stöttade av behandlingsansvariga och andra deltagare vilket ökade deras vilja att öppna upp sig mer, detta i jämförelse med hur de kände sig bemötta och betraktade av samhället som monster. Schroffel (2004) uppmärksammade även att gruppbehandling kunde förknippas starkt med gruppdynamiken där kvinnor som deltog i gruppbehandlingar hade en tendens att öppna upp sig tidigt i behandlingsprocessen innan någon tillit hade skapats i gruppen. Det resulterade oftast i en försämrad gruppstämning och en högre risk att de som öppnade upp sig tidigt lämnade behandlingen, detta i kontrast mot den manliga gruppen som inte öppnade upp sig förrän längre in i behandlingsprocessen. Morrison m.fl. (2017) tydliggör att långvariga program i större omfattning och med flera tillfällen är att föredra över kortare program eftersom det tar längre tid för de flesta våldsutövare att börja öppna sig och bearbeta sina känslor.

2.3 Tidigare utsatthet

Ytterligare ett tema som var framträdande i flera artiklar var att majoriteten av våldsutövare hade blivit utsatta för våld tidigare i barndomen. Kunkel och Hoskins (2022) berättar att av 13 deltagare var det flera som hade tre eller fler kategorier av Adverse Childhood Experiences

(ACE) och som beskrev att de växte upp i en våldsam och icke fungerande familjeförhållanden där det förekom bland annat försummelse och missbruk. Männerna uppgav att de upplevde en brist på tillgänglighet till ett positivt socialt stöd under uppväxten vilket innefattar både trauman från anknytningsrelationer och sociala band med negativ påverkan. Enligt Wagner m.fl. (2019) har personer som bevittnat våld under uppväxten ökad risk till att utveckla egna våldsbeteenden i vuxen ålder, vilket flera deltagare lyfter upp. Det diskuterades även bland deltagarna att våld i nära relation kunde förklaras som ett inlärt beteende, det var däremot ett uttalande som inte alla instämde till. De förklarade att de hade träffat våldsutövare med en bra uppväxt men fortfarande utövade våld mot deras partner och att våldsbeteendet behöver istället förklaras utifrån våldsutövarens personlighet. Majoriteten höll däremot med om att de som hade bevittnat våld under uppväxten riskerade att uppfatta det som normaliserat, vilket i sin tur kunde leda till en acceptans av våldet jämfört med barn som inte hade bevittnat våld. Ett liknande tema identifierades av Ólafsdóttir och Rúdólfsdóttir (2023) där flera våldsutövare kunde skuldbelägga uppväxten som orsak till våldet och påstod att i samband med att de hade vuxit upp i familjeförhållanden där våld hade förekommit hade det blivit ett inlärt beteende tillsammans med deras tillkommande problematiker som alkoholmissbruk. Det som är intressant är att även Wagner m.fl. (2019) berättade att barn som växte upp i goda familjeförhållanden uppvisade lägre risk att utöva våld och att det kunde uppnås genom externa nätverk i barnens omgivning som skolan eller fritidsverksamheter. Familjen och de utomstående verksamheterna kunde ses hjälpa barnet att skapa en normaliserad bild på våld.

2.4 Metodutvärdering

Det avslutande temat som identifierades var metodutvärdering om det finns påvisade långsiktiga effekter av arbetet med våldsutövare. Sundell och Håkansson (2019) hävdar att de behandlingsmetoder som tillämpats i arbetet med våldsutövare har uppvisat positiva resultat. Framförallt handlar det om partnerkontakten där partnern upplevde att kontakten var gynnsam för de. Metoderna ATV, kris - eller manscentrum och utväg har använts för att våldsutövaren ska kunna tillstå våldet och visade att det fysiska och lindrigare form av våld hade minskat efter behandlingen men att alkoholproblematiken var oföränderlig. Det gick därmed inte att fastställa effekten av behandlingarna på längre sikt. Det som Sundell och Håkansson (2019) däremot hade kommit fram till och kunde fastställa var att internetbehandling hade stora effekter på våldsutövare som var i kontakt med en behandlare och fick bland annat se på filmer och besvara frågor digitalt. I utvärderingen av behandlingen framgick det att våldet hade sjunkit och att deltagarna kände sig mer tillfredsställda i deras relation efter behandlingen.

Dahl och Ekström (2023) för ett liknande resonemang att av de metoder som tillämpats i arbetet resulterade i ökad tillgång och användning av stöd för våldsutsatta och våldsutövare. Det framkommer däremot brist på statistik av effekten till förändringsarbetet avseende fall av våld i nära relation eller återfall. Statistiken av metoderna visar att återfall är återkommande och att risken för upprepat våld inte minskar. Till skillnad från Sundell och Håkansson (2019) och Dahl och Ekström (2023) redogör Morrison m.fl. (2017) för några väsentliga delar för ett lyckat behandlingsprogram. Behandlingsprocessen skulle behöva pågå i en längre period med ett färre antal deltagare och att deltagarnas handlingar och beteende skulle vara i fokus.

2.5 Tidigare forskning – reflektioner

Vad som framträder genom de tidigare studierna är att socialarbetare som kommer i kontakt med våldsutövare behöver bemöta dem som enskilda individer med egna problem och bekymmer. En väsentlig del för arbetet är att socialarbetaren inte skuldbelägger våldsutövaren utan försöker skapa en balans mellan att förstå våldsutövarens perspektiv och samtidigt klargör när den rättfärdigar sitt beteende. Forskningen tyder på att det finns progressiva resultat till metoderna, däremot på grund av bristande utvärdering och tecken på att våld i nära relation inte minskar är det svårt att veta om behandlingsmetoderna bidrar med framsteg i arbetet. I samband med den forskning som vi har läst och de utvalda artiklarna har vi fått en inblick i det nuvarande forskningsfältet. Forskningsfältet visar på att våldsutsatta är den mest utforskade målgruppen och att forskning avseende våldsutövare är bristfälligt, framförallt behandlingsarbetet med våldsutövare. Den forskning som har påträffats har främst varit internationell där det har varit en brist på svenska artiklar. Studien är av relevans för att kunna synliggöra arbetet med våldsutövare då det föreligger ett behov att utvärdera arbetet och utveckla eventuella förbättringsområden.

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I det här avsnittet kommer begreppen handlingsutrymme, makt, mentalisering och stigma redogöras för att få en bättre förståelse för fenomenet våld i nära relation. Begreppen kommer att belysa socialarbetarens roll samt bidra med en förståelse för några av de bakomliggande orsakerna till våld i nära relation. Kunskapen kommer sedan möjliggöra en djupare förståelse för arbetets problemformulering samt kunna användas som ett redskap till resultatanalysen. De valda teoretiska begreppen har inte en upphovsman utan har skrivits fram av flera olika författare. Vi har valt att fokusera på vidareutveckling av begreppen såsom de skrivs fram av de valda författarna.

3.1 Makt

Makt är ett begrepp som oftast används för att beskriva och förklara orättvisor och missförhållanden som kan framträda mellan individer. Uppfattningen av makt kan se olika ut beroende på den enskilda individens tolkning och tankesätt av maktutövningen samt på förståelsen och språkanvändning av begreppet. Ett exempel är att de flesta kan instämma att en diktator har en stark negativ association till makt och att en ledarposition är mer neutral. I allmänhet brukar makt oftast betraktas som något negativt och som missbrukas, men beroende på kontexten kan makt även ses som något nödvändigt och positivt. Makt kan även diskuteras utifrån olika aspekter och som förekommer i olika sammanhang, främst betraktas det som något som skapas mellan individer genom samspel eller konflikter. Makt kan även tänkas påverka alla som ingår i ett system och som kan ha olika former av fysisk och psykisk påverkan. Våld och hot är de vanligaste typerna men även förmågan att ge belöningar kan ses som en form av våld (Börjesson & Rehn, 2022).

Svensson, Johnsson och Laanemets (2021) skriver att makt framträder i de flesta relationskonstellationer men blir osynliggjord i många fall. De som berörs av makten upplever det inte som ett problem eller snarare accepterar det som naturligt i relationen. Till exempel upplever de flesta i en parrelation ingen större maktdynamik men vid konflikter tydliggörs maktdynamiken eftersom den inte accepteras av båda parterna. Börjesson och Rehn (2022) beskriver att makt även handlar om att skapa kontroll eller en påverkan på andra, medvetet eller omedvetet. Individer som inte känner att de har någon påverkan på andra eller får sin röst hörd kan känna sig maktlösa. Vidare lyfter Börjesson och Rehn (2022) fyra teoretiska maktbaser där makt kan skapas genom utövande av exempelvis våld eller tvång, expertkunskap till ett ämne och genom kontroll av resurser vilket möjliggör belöningar och bestraffningar. Men även utifrån individens förmåga att övertyga och övertala andra. I verkligheten kan samtliga maktbaser förenas där en individ med kontroll över resurser och förmågan att utöva tvång kan övertyga andra att det är för en god anledning.

3.2 Mentalisering

Mentalisering är en process som omfattas av komplexitet där den enskilda personen försöker avläsa andras beteenden och uppförande för att i samband med det tolka deras känslor och

tankar. Personen i fråga använder sig av sina egna känslor och tankar för att kunna skapa en förståelse för den andra. Mentalisering är en subjektiv process och innebär att olika personer med stor sannolikhet kommer skapa olika tolkningar för andras beteende. Det blir däremot omöjligt för personen att fullkomligt förstå andras tankar och känslor, vilket även avser om den andra skulle berätta om sina tankar och känslor. Mentaliseringsprocessen kan sägas handla om att förutse andras tanke sätt och känslor baserat på deras agerande. Individens beteende anses inte uppstå slumpmässigt utan istället blir styrd av tankar och känslor. Rydén och Wallroth (2008) redogör för tre steg i hur mentaliseringen kan definieras: biologisk process där hjärnan och kroppen insamlar information och intryck som grund för individens förståelse av omvärlden, genom reflektioner som utformas via de individuella tankar, känslor och upplevelser och slutligen individens enskilda beteende som kan ha en påverkan på den andras beteende. Enligt Rydén och Wallroth (2008) behöver inte mentaliseringsprocessen nödvändigtvis enbart baseras på beteenden som observeras men även utgå från magkänsla eller instinkt. Det kan vara att förutsäga vad den andra kan tänkas behöva utan några uppenbara tecken eller uttalanden, vilket även kallas för implicit mentalisering medan den aktiva processen kallas för explicit mentalisering.

3.3 Handlingsutrymme

I det sociala arbetet innebär socialarbetarens yrkesroll att bland annat göra bedömningar i olika ärenden, erbjuda människor hjälp och service och samarbeta med klienter, aktörer och professioner. Svensson, Johnsson och Laanemets (2021) berättar att det sociala arbetet utövas beroende på den enskilda individens livssituation och samhället som befinner sig i en ständig förändring. Det sociala arbetet blir därmed inte enformigt utan kommer att behöva anpassa sig efter individens aktuella situation och behov. Detta visar sig även i socialarbetarens arbete som vanligtvis behöver improviseras utifrån kunskaper, erfarenheter och färdigheter som har erfarits för att anpassa sig efter klientens behov samt erbjuda den mest lämpade insatsen.

Socialarbetarrollen handlar inte enbart om att samtala och hjälpa människor i behov av stöd, men att även inta en maktposition i förhållande till klienten. I samband med myndighetens uppdrag som skapar handlingsutrymme för socialarbetaren får den ett givet tolkningsföreträde i relation till klienten. Tolkingsföreträdet kan innebära en möjlighet för klienten eller att socialarbetaren ingriper och fattar missgynnande beslut. Maktpositionen kan därmed skapa ett dilemma för socialarbetaren och klienten när makt och hjälp förenas i samma handling.

När socialarbetaren kommer i kontakt med klienter agerar den utifrån sin yrkesroll som den har fått i uppdrag av organisationen. Gräsrotsbyråkrati innebär den position som socialarbetaren behöver inta för att representera organisationen i mötet med klienten. Det kan medföra utmaningar för socialarbetarrollen som omfattas av handlingsutrymme inom organisationens ramar. Med handlingsutrymme avses det utrymme som socialarbetaren kan arbeta och verka inom utifrån det uppdrag som den har tilldelats av organisationen. Dessutom kan socialarbetaren välja hur den bedömer och agerar från den erfarna kunskapen.

Handlingsutrymme kan bland annat påverkas och begränsas av myndighetens riktlinjer, regler, lagverk och rutiner som behöver förhållas till, såväl som socialarbetarens personliga värderingar och intressen vilket kan påverka hur arbetet bedrivs. Trots det finns det möjlighet till att påverka organisationens givna utrymme. Handlingsutrymme skapas i samspel mellan

organisationen och professionen och kan framträda olika och beroende på sammanhanget (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2021).

3.4 Stigma

Goffman (2001) beskriver att stigma kan förklaras som *“någonting ovanligt eller nedsättande i en persons moraliska status”*. Stigmatisering innebär att den enskilda individen missuppfattas och blir stämplad genom att nedvärderas för sina egenskaper. Stigma förknippas vanligtvis med ett stereotypiskt utpekande för särskilda grupper eller enskilda avvikare. Det finns tre typer av stigma som Goffman (2001) redogör för som kan kopplas till den kroppsliga funktionshinder, individens personliga karaktär eller gruppen (tex etnicitet). I samtliga går det att uppmärksamma att den enskilda individen som i vanliga fall skulle ha blivit accepterad har ett personlighetsdrag som andra tar avstånd från. Personen har ett stigma och är avvikande på ett icke önskvärt sätt från människans och omgivningens förväntningar.

För att en enskild individ eller en handling ska kunna betraktas som avvikande blir den stämplad av omgivningen, uppger Scheff och Starrin (2013). När individen blir stigmatiserad resulterar det i att den blir missaktad, misstrodd och förnedrad. Eftersom stigma handlar om att individens identitet på något sätt har påverkats kan det kopplas till skam, däremot behöver inte stigma nödvändigtvis leda till känslan av skam. För den som har blivit stigmatiserad finns den skamkänslan i tankarna som den ständigt blir påmind om att det är något skamligt, förödmjukande och kränkande att ha den bristen som andra påstår (Scheff & Starrin, 2013).

Skamkänslor består av en samling av känslor som kan framträda när den enskilda individen har en negativ och destruktiv självbild och självuppfattning utifrån andras synsätt. Skam kan även omedvetet framträda i fantasier och som kan visa sig i blygsamhet, låg självkänsla och dåligt samvete. Scheff och Starrin (2013) berättar att skamkänslor kan hanteras på olika sätt, där ett sätt är att skydda sig från dem för att inte påverkas. Ett exempel är om skam väcker en känsla av personlig underlägsenhet kan det hanteras utifrån det så kallade *“attack mot den”* som kan ta form i olika former av fysiska och verbala påhopp som våld eller kränkningar.

3.5 Reflektioner om de teoretiska utgångspunkterna

De utvalda teoretiska begreppen kommer möjliggöra ytterligare ett komplement till förståelsen för våld i nära relation men även arbetet med våldsutövare utifrån socialarbetarna.

Maktbegreppet kommer att kunna synliggöra maktdynamiken som föreligger mellan socialarbetaren och våldsutövaren men även mellan våldsutövaren och den våldsutsatta. I samband med att våldsutövare omfattas av en stigmatiserad titel kan det leda till en djupgående förklaring för hur våldsutövare kan påverkas av stigmat som de har blivit tilldelade av samhället och hur socialarbetaren bemöter det. För att få en uppfattning om socialarbetares arbetsätt utifrån arbetsramar som de behöver förhålla sig till kan handlingsutrymmet ge insikt i hur arbetet kan anpassas efter våldsutövaren. Med mentalisering kan våldsutövarens förmåga till insikt för våldet och den våldsutsatta förklaras, vilket avser även socialarbetarens förmåga att utveckla en förståelse för våldsutövaren och partnern.

4. METOD

I följande avsnitt kommer metoden för arbetet redogöras med utgångspunkt i studiens forskningsfråga att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare samt hur de beskriver och bemöter våldsutövare som målgrupp. För det här arbetet har den kvalitativa forskningsmetoden bedömts som lämplig eftersom tonvikten ligger i ordens betydelse och att skapa en förståelse för olika fenomen och socialarbetares upplevelser. Studien har tillämpat ett abduktivt förhållningssätt som grund på arbetet där förförståelsen och våra teoretiska ramverk har styrt arbetets inriktning. Resultatet analyserades med stöd av förförståelse i förhoppning att undvika felaktiga tolkningar och övertagande av socialarbetarnas beskrivningar (Bryman, 2018). Det insamlade datamaterialet analyserades tematiskt med inspiration av hermeneutiken genom att pendla mellan empirin från deltagarnas uttalande och våra teoretiska begrepp i syfte att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare. Den hermeneutiska inriktningen består av tre riktningar i hur en tolknings- och analysprocess kan utföras. En av de är den existentiella inriktningen där förförståelsen utgör en väsentlig bidragande del i analysen (Westlund, 2019). Hermeneutiken är lämplig för studiens analys eftersom syftet är att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare och hur de beskriver och bemöter våldsutövare som målgrupp. Mer specifikt den existentiella inriktningen inom hermeneutiken utifrån den tidigare förförståelsen.

4.1 Förförståelse

Westlund (2019) beskriver att varje forskare har sina åsikter, fördomar och förutfattade meningar som den behöver förhålla sig till under en tolkningsprocess. Den existentiella inriktningen inom hermeneutiken ser förförståelsens påverkan på analysen som oundviklig och som en viktigt del. Förförståelsen behöver således redogöras och diskuteras för att säkerställa att den inte tar över i analysen utan att resultaten till studien analyseras med stöd av förförståelsen. I det här arbetet tillät förförståelsen utformandet av relevanta och specificerade intervjufrågor utifrån studiens syfte och frågeställningar. Förförståelsen möjliggjorde att vi kunde identifiera samband mellan det socialarbetarna berättade till den tidigare forskningen och de teoretiska utgångspunkter som resulterade i att resultatet kunde analyseras för att besvara vårt syfte och frågeställningar.

Enligt Bryman (2018) innebär den abduktiva ansatsen en tolkning och förståelse av den enskilda individen och kontexten som studeras i samband med språk och perspektiv som formar deras livssyn. Forskaren behöver sedan utifrån sina kunskaper och förförståelse redogöra för den sociala verkligheten som överensstämmer med deltagarnas. Förkunskaper om ämnet våld i nära relation kommer huvudsakligen från de föreläsningar och litteraturer som har använts i samband med det akademiska lärandet. Utöver det akademiska lärandet har även vetenskapliga artiklar bidragit med förkunskaper och utformning av förförståelsen som framkom i sammanställandet av de. Förförståelsen var även huvudsaklig i valet av vetenskapliga artiklar som resulterade i relevanta sökord för att påträffa aktuella forskningsartiklar kopplade till studiens resultat. En del av förförståelsen som utvecklades under arbetsprocessen var genom läsningen av källorna till inledningen och bakgrunden, exempelvis att den statistiska bilden visar att män är överrepresenterade som våldsutövare (NCK, 2023 A) samt att arbetet med

våldsutövare påvisar bristande effekt (NCK, 2023 D). Förförståelsen var sedan en viktig aspekt för att analysera det intervjupersonerna besvarade på intervjufrågorna. Detta då den tidigare forskningen och de teoretiska utgångspunkterna var det som användes för att analysera resultatet.

4.2 Urvalsprocess

Ett målstyrt urval användes för att selektera informanter, mer specifikt urval av ett typiskt fall för att belysa fenomenet våld i nära relation. I samband med ett uppvisat intresse från de tillfrågade verksamheter användes sedan ett bekvämlighetsurval, det vill säga de socialarbetare som fanns tillgängliga att medverka. Det målstyrda urvalet utgår inte från ett slumpmässigt urval för att generalisera resultaten till en större population utan istället i forskningsfrågan och vad studien ämnar studera. Ett bekvämlighetsurval utgår från deltagare som är lätt tillgängliga för forskaren. Resultatet kommer endast avse de informanter som deltagit i studien utifrån deras yrkesprofession (Bryman, 2018).

Urvalet av verksamheter valdes med utgångspunkten att socialarbetare arbetade med våldsutövare i olika kommuner och regioner som blev kontaktade via mejl om det förelåg ett intresse hos socialarbetare att delta i studien. De utvalda kommunerna avgränsades till de närliggande för att underlätta möjligheten att genomföra intervjuer på plats vid önskemål, däremot valde deltagarna att genomföra intervjuerna digitalt via Teams. Sju verksamheter blev tillfrågade där sex svarade inom första veckan att de gick med på att delta i en intervju. De första fem verksamheterna blev utvalda till intervjuerna som främst arbetade med att behandla våldsutövare då den sjätte hade en annan inriktning där arbetet baserades på enskilda stödsamtal. En socialarbetare från respektive verksamhet visade intresse till en medverkan i studien. Fem intervjuer bedömdes som tillräckliga för att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar och därmed avslutades sökandet av deltagare. De medverkande deltagarna har skilda erfarenheter av våld i nära relation och arbetet med våldsutövare men där alla har varit verksamma inom socialt arbete både innan och efter deras nuvarande arbete.

4.3 Etiska överväganden

I samband med deltagarnas visade ett intresse för en medverkan i studien informerades de om de etiska principer som studien förhåller sig till. Deltagarna underrättades genom ett informationsbrev (Bilaga A) således om syftet med studien, vad den ämnar undersöka och hur datamaterialet som framkommer under intervjuerna kommer hanteras och användas, men även att deras samtycke till deltagande är frivilligt och kan avbrytas när de själva vill. Vid eventuellt indrag av samtycke och avhopp av studien skulle all information relaterat till deltagaren raderas. Det tredje kravet, konfidentialitetskravet, rör hanteringen av personuppgifter och att de deltagande ska ges största möjliga konfidentialitet (Eldén, 2020). Deltagarna har inte namngetts, de inspelningar som gjorts under intervjuerna har raderats efter transkribering och ingen utomstående fick ta del av ljudupptagningarna. Informationen lagrades på privat utrustning vilka är lösenordsskyddade. All korrespondens i skriftlig form med deltagarna har raderats efter att behovet av att inneha den inte längre kvarstod, exempelvis mejl med avtalad

tid för intervjuer. Den information som de medverkande delade med sig av som kan vara känslig har censurerats eller exkluderas, exempelvis namn på städer och kommuner som de deltagande är verksamma i. Deltagarna informerades även om att deras personuppgifter kommer att behandlas med konfidentialitet och avidentifieras för att säkerställa att obehöriga inte får tillgång till de eller att de kan kännas igen genom studien. Deltagarna till studien avidentifierades genom att deras namn blev ersatta till en nummer beroende på vilken ordningsföljd intervjun hade genomförts. Vid eventuellt utförande av en sjätte intervju med en socialarbetare hade den identifierats som intervjuperson 6 istället för det riktiga namnet. De socialarbetare som blev citerade blev avidentifierade utan att originalmaterialet fick en förändrad betydelse. Slutligen informerades deltagarna om att den information de delar med sig kommer endast användas för studiens ändamål och att materialet raderas vid studiens färdigställande.

4.4 Tillvägagångssätt av intervjuerna

Ett vanligt metodval inom kvalitativa studier är intervjuer som både kan innebära flexibilitet genom att intervjun kan röra sig i olika riktningar samt användas för att inhämta information om individens upplevelser eller synpunkter av ett fenomen eller en upplevelse. De tre intervjuformer som finns är öppen, semistrukturerad och strukturerad intervju (Bryman, 2018). Semistrukturerade intervjuer kan leda till en utvecklad kunskap och förståelse där intervjuguidens ordningsföljd kunde varieras beroende på de svar som framkom. Detta i kontrast till en strukturerad intervju som har begränsad flexibilitet och förmåga i att förstå socialarbetarens arbete på grund av de statiska frågor som används eller en öppen intervju som har svårare att rikta intervjufrågorna utifrån studiens syfte då frågorna är helt ostyrda. För att denna studies frågeställningar skulle kunna besvaras användes semistrukturerade intervjuer med socialarbetare som arbetar med målgruppen våldsutövare.

Samtycket från deltagarna är ett grundläggande krav i forskningsprocessen där de blir informerade om studiens syfte, frivilligheten i deltagandet och att de kan återkalla samtycket till samverkan när som. För att säkerställa att deltagare blir väl informerade inför studien och möjligheten att ge sitt samtycke kan ett informationsbrev och en samtyckesblankett utformas. Informationsbrevet och samtyckesblanketten ska innehålla information om de ansvariga för studien, vad studien handlar om och ämnar studera och tillvägagångssättet för studien. Det behöver även framgå vad deltagarna förväntas bidra med till studien och hur länge deltagarprocessen är beräknad att pågå i. Men även att det är ett frivilligt deltagande med möjligheten att avbryta sin medverkan under processen, hur konfidentialiteten av deltagarnas identitet kommer att beaktas och att det insamlade materialet från intervjuerna kommer ligga till grund för studien under forskningsprocessen (Eldén, 2020).

I samband med att en förfrågan hade skickats till verksamheterna för potentiella deltagare framställdes ett informationsbrev, en samtyckesblankett och en intervjuguide (se bilaga A, B och C). Informationsbrevet mejlades till deltagarna vid visat intresse och samtyckesblanketten lästes upp muntligt i början av intervjun efter att socialarbetarna hade bekräftat att de hade tagit del av informationsbrevet. I och med bekräftelsen och givet samtycke påbörjades inspelningen av intervjun och autotranskribering via Teams inbyggda funktioner.

En intervjuguide konstruerades med ett antal formulerade frågor relaterat till arbetet med våldsutövare. Intervjufrågorna kategoriserades i teman för att studiens syfte och frågeställningar skulle besvaras och underlätta ordningsföljden. Frågorna som ställdes utgick från intervjuguidens ordningsföljd med möjligheten att flexibelt bryta ordningen för följdfrågor när informanterna framförde något som var av intresse. Trots att ordningsföljden på intervjufrågorna varierade följdes den ursprungliga ordningen till den möjlighet som gick (Bryman, 2018). Informanterna hade även möjlighet att besvara frågorna fritt och berätta om sina erfarenheter och upplevelser för att säkerställa att inga viktiga dimensioner i arbetet uteblev. I samband med avslutandet av intervjun tillfrågades deltagarna om de eventuellt hade något att tillägga och möjlighet att bli kontaktade vid potentiella följdfrågor. De blev även informerade om vilka de kunde kontakta vid funderingar avseende studien eller intervjun.

4.5 Transkribering

Bryman (2018) skriver att eftersom de flesta forskare är intresserade och vill uppmärksamma för vad som framkommer under intervjun och hur det sägs blir därmed de flesta intervjuer inspelade. Inspelningen underlättar för intervjuaren att inte behöva lägga samma fokus på att föra anteckningar och kan istället engagera sig mer i samtalet. I en transkriberingsprocess omvandlas det muntliga materialet från tal till skrift där skribenten noggrant lyssnar på vad som sägs i det insamlade datamaterialet och skriver ner det till en text. Bryman (2018) förklarar även att transkribering är en tidskrävande process där en timmes intervju kan ta mellan fem och sex timmar att transkribera. Det föreligger en risk att den som transkriberar kan höra fel eller missuppfattar det informanten berättar under intervjun.

I den här studien genomfördes fem intervjuer med socialarbetare som varierade tidsmässigt där den kortaste pågick i 35 minuter och den längsta 64 minuter. Samtliga intervjuer utfördes via Teams och blev inspelade via Teams inbyggda inspelningsfunktion. De första två intervjuerna transkriberades utan några hjälpmedel där den första var 35 minuter och tog ca fyra timmar att transkribera och den andra var 64 minuter och tog sju timmar att transkribera. Resterande tre intervjuer transkriberades sedan med hjälp av Teams inbyggda autotranskriberingsfunktion och pågick under 46, 43 och 40 minuter där respektive intervju tog mellan fyra och fem timmar att transkribera. Processen förenklades och effektiviserades med hjälp av Teams funktionen men för att säkerställa att inget uteblev från samtalen lyssnades varje intervju igenom noggrant och eventuella fel tillskrivna korrigerades. Varje intervju transkriberades enskilt men vid tillfällen där det uppstod svårigheter med att uppfatta ord eller meningar samverkade vi. Efter att alla intervjuer hade transkriberats vilket resulterade i sammanlagt 53 sidor genomgicks allt transkriberingsmaterial, där eventuella följdfrågor mejlades till deltagarna .

4.6 Analysförfarande

Kodningen är en process som kan brytas upp i flera olika steg, beskriver Bryman (2018). Det första steget är att läsa igenom materialet två gånger där första gången bara handlar om att läsa övergripande, därefter blir det genomläst ytterligare en gång där kommentarer används för att skapa en bättre förståelse för materialet. Kommentarer granskas sedan för att undersöka om

det framkommer liknande uttalanden eller om liknelser kan ses i annan litteratur eller begrepp. Eventuellt kan kommentarerna kopplas mellan varandra vilket skapar en kod. Bryman (2018) är tydlig med att flera koder är att föredra då det betyder att det är en lägre chans att kopplingar bortses. Slutligen analyseras koderna om huruvida de kan beröra studiens syfte och frågeställningar. När kodningen är genomförd kan analysen påbörjas. När det kommer till analysen finns det flera olika analyseringsprocesser, en av dem är den tematiska analysmetoden.

Tematisk analys är en process där forskaren försöker hitta teman ur det kvalitativa datamaterialet. En tematisk analys genomförs stegvis, däremot beskriver Bryman (2018) att stegen inte nödvändigtvis behöver följa en strikt ordningsföljd. Först läser forskaren igenom materialet noggrant och därefter utformar koder till materialet och formulerar förslag till hur de skulle kunna delas upp. Nästa steg blir att utveckla koderna och försöka se om några hör ihop med varandra och som skulle kunna skapa teman. Inför sista steget behöver forskaren rangordna koderna och teman för att identifiera vilka som är väsentliga. Forskaren behöver även ge relevanta namn till teman och undersöka potentiella kopplingar till annan litteratur eller teorier. Slutliga steget är att försäkra att de teman som har identifierats är av relevans för forskningssyftet (Bryman, 2018). För det här arbetet valdes den tematiska analysen då den omfattas av flexibilitet och tillät oss att arbeta med flera delar parallellt. Efter slutförandet av intervjuerna uppmärksammades flera liknelser mellan intervjuerna med potentiella tillkommande teman vilket sågs kunna analyseras genom den tematiska analysmetoden.

Inledningsvis lästes transkriberingsmaterialet igenom ett antal gånger för att vi skulle bekanta oss med det och återkoppla till intervjuerna. Ett Excel dokument skapades där meningsenheter och citat från samtliga intervjuer tillfogades som sågs vara väsentliga och av relevans. Nästa steg bestod av en kondensering vilket innebar att meningsenheterna förkortades till mindre meningar men som fortfarande representerade huvudinnehållet. Utifrån det som framkom ur styckena kategoriserades de tillsammans med andra som berörde samma aspekt och fick en gemensam kod. Kategoriseringen av meningsenheterna kodades där liknande dimensioner kunde ses i alla intervjuer. De meningsenheter som inte passade in lästes igenom och diskuterades huruvida de kunde ingå i någon kategori. Ett par kategorier blev sammansatta till ett tema i samband med att de hade samma utgångspunkt och sågs som kompletterande till varandra. Tillslut var det fem framtagna teman som behövde namnges för att spegla de utvalda koder som skulle ligga till grund för resultatet och analysen.

Efter att alla teman hade bestämts började vi skriva ner det till en flytande text. Vi började med att föra in alla teman i ett Word dokument och granskade sedan transkriberingsmaterialet för att se vad som skulle tilläggas till resultatet. För att garantera att inga misstolkningar genomfördes infördes ett flertal citat från deltagarna. Citaten i arbetets resultat redigerades utan att förändra innebörden för att förenkla läsningen, små ord som "ehh" och upprepningar korrigerades. När resultatet hade skrivits lästes artiklarna och de teoretiska utgångspunkterna för att få en bättre överblick till vilka teman de skulle kunna kopplas till och hur de skulle kunna användas för att analysera resultatet. De olika fynden vi hittade i resultatet jämfördes och förklarades med hjälp av den tidigare forskningen och teoretiska utgångspunkter i arbetet. Slutligen lästes analysen igenom tillsammans med transkriberingarna för att säkerställa att deltagarnas originella uttalanden inte misstolkades.

4.7 Kvalitativa kriterier

För att säkerställa att en studie är av högre kvalitet är det viktigt att de kvalitativa kriterierna uppfylls. I kvalitativa metoder används kriterierna tillförlitlighet och äkthet. För att en studie ska anses tillförlitlig behöver samtliga moment och metodval i studien redogöras och tydliggöras. Läsaren ska få en klar bild av fenomenet, problematiken och underlaget till analysen för att underlätta läsandet och skapandet av en förståelse till de resonemang som diskuteras. Ytterligare en aspekt som är väsentlig för tillförlitligheten i studien är att resultaten representerar det deltagarna har berättat under deras deltagande i studien och att det kan observeras i andra liknande sociala sammanhang. För att uppfylla kriteriet om äkthet behöver studien redogöra en rättvis bild av fenomenet, att deltagarnas åsikter och perspektiv beaktas och att ingen information utelämnas som har relevans för studien. Det blir därmed väsentligt att uppnå en trovärdighet i resultaten genom att intervjudeltagare kan ta del av materialet för att kunna bekräfta att det överensstämmer med deras uttalande. Studien ska även kunna leda till någon typ av förändring för fenomenet, exempelvis att studien kan generera framtida forskningsstudier (Bryman, 2018).

För att försäkra att den här studien utgörs av en högre tillförlitlighet har varje moment i arbetsprocessen redovisats noggrant med tydliga förklaringar för hur de har genomförts, men även att syftet genomsyrar arbetet. Det avser bland annat planeringen inför intervjuerna med utformandet av informationsbrevet, samtyckesblanketten och intervjuguiden. En redogörelse för tillvägagångssättet av transkribering, kodning, tematisering och analysering har även framförts. Äkthetskriteriet har garanterats genom att transkriberingen har bearbetats och lästs igenom noggrant ett antal gånger för att säkerställa att analysen överensstämmer med datamaterialet och att det inte har feltolkats. Deltagarna blev inte tillfrågade att ta del av transkriberingsmaterialet eller analysen efter slutförandet av intervjun men informerades i informationsbrevet att vid önskemål få tillgång till den färdigställda studien. Det kan utgöra en svårighet att utgå från att det framtagna resultatet kan ses i andra liknande sociala sammanhang, exempelvis andra kommuners arbete med våldsutövare. Men i samband med att det deltagarna berättade överensstämde med varandra och med den tidigare forskningen föreligger en stor sannolikhet att liknande erfarenheter och arbetsmetoder kan ses i andra verksamheter som arbetar med våldsutövare.

4.8 Metoddiskussion

Reflektioner har förts kring den valda metoden för genomförandet av intervjuerna där det har framkommit att ostrukturerade intervjuer hade kunnat utföras med ett antal teman där socialarbetaren hade varit mer flexibel att kunna beröra olika punkter i samtalet. Svårigheterna vi ser med en ostrukturerad intervju är främst bristfällig erfarenhet och kunskap om tillvägagångssättet där risken skulle finnas att vi skulle ha svårt att "styra" samtalet för att se till att syftet och frågeställningarna blev besvarade. Vi tänker däremot att vårt val av att tillämpa semistrukturerade intervjuer har varit mer lämpligt där flexibiliteten med ordningsföljden har tillåtit oss att utforska arbetet med våldsutövare utifrån socialarbetares beskrivning för att kunna besvara syftet och frågeställningarna. Men även möjligheten att röra oss i olika riktningar

under intervjun och tillkomma med ytterligare följdfrågor. När de två första intervjuerna genomfördes upplevdes det vara svårt att ställa följdfrågor där fokuset låg på att följa intervjuguiden och se till att frågorna besvarades. Vid påföljande intervjuer upplevde vi det lättare att ställa följdfrågor då vi kände oss mer bekväma att både fokusera på att ställa frågorna enligt intervjuguiden, men även fånga andra saker som lyftes under intervjun och ställa följdfrågor. Vi upplevde att inför intervjuerna kunde vi ha övat mer på att ställa tydligare följdfrågor. Frågorna i intervjuguiden hade vi ordentligt med tid att tänka igenom och formulera i jämförelse med följdfrågorna som ställdes i stunden och blev inte alltid tydligt formulerade. Vi har även insett att en del av följdfrågor vi ställde inte var anknutna till studiens syfte och frågeställningar, utan att en del av frågorna ställdes med intresset att få reda på mer av det socialarbetarna berättade om. I samband med följdfrågorna kunde däremot oväntade svar framföras vilket sedan kunde användas i resultatet för att besvara syftet och frågeställningarna. Vi reflekterade även över att vi kunde ha varit mer bekväma när tystnad uppstod under intervjuerna. Det var något vi försökte tänka på och något vi lyckades bra med i vissa stunder, men det fanns flera tillfällen då vi tror att vi kunde ha väntat lite längre innan vi själva började tala. Vidare har vi även insett i efterhand att deltagarna inte blev tillfrågade om de ville ta del av transkriberingen eller analysen av materialet, utan enbart av studien i informationsbrevet.

Några problem som vi stötte på i samband med användningen av Teams är att vi påträffade svårigheter med att starta samtalen. Trots att vi anslöt till samma länk som hade skickats till deltagarna fann vi oss i ett annat samtal. Detta innebar att när samtalet skulle börja var vi inte redo, vilket ledde till ett hoppande mellan olika länkar i förhoppning att hitta rätt. Letandet efter rätt samtalslänk kunde ta upp till fem minuter efter att samtalet skulle ha startat. Inför de tre sista intervjuerna var vi mer medvetna om detta men det är något vi skulle behöva tänka på inför framtida studier. Vidare uppkom även problem med säkerställandet av deltagarnas konfidentialitet och anonymitet. Detta då inspelningarna via Teams sparas i ett chattfält vilket delas med alla delaktiga i intervjun, men även deltagare som har deltagit i tidigare intervjuer som använt samma chatt. För att undvika att de skulle kunna se varandras intervjuer tog vi manuellt bort dem från chatten. Borttagandet innebar att de inte skulle kunna se de framtida intervjuerna men att de fortfarande skulle kunna se deras enskilda intervjuer.

För den här studien genomfördes intervjuerna på distans utifrån deltagarnas önskemål. Vid utförande av intervjuerna på plats hade det resulterat i andra aspekter som hade tillkommit under arbetsprocessen. De teknikproblemen som stöttes på under intervjuerna hade inte förekommit då vi inte hade behövt fundera över vilket chattrum vi skulle vara i eller oroa oss för att socialarbetarna skulle kunna ta del av varandras inspelningar. De inspelade intervjuerna hade även bevarats direkt på telefonen vilket hade underlättat för oss att fundera över hur materialet relaterat till deltagarna kan raderas. En intervju på plats hade även varit mer personligt och kunnat möjliggöra användning av ett tydligare kroppsspråk. Vi försökte göra samtalen mer personligt genom att använda kameror för att deltagarna skulle få en bild på oss, vilket exkluderade kroppsspråket i samband med att kameran bara fångar ansiktet. Om intervjuerna hade genomförts på deltagarnas arbetsplatser kan det även tänkas att vi hade fått en bättre inblick i hur arbetet med våldsutövare kan se ut och vart samtalen äger rum vilket hade möjliggjort mer informationsrika intervjuer. De utmaningar som kan medfölja med att genomföra intervjuer på plats är att det kan tänkas underlätta för deltagaren att avsätta tid för digitala möten över fysiska möten vilket hade kunnat innebära en längre söktid av

intervjudeltagare. Eftersom samtliga deltagare arbetar i olika kommuner skulle intervjuer på plats innebära att vi hade behövt resa mellan kommunerna vilket både skulle innebära en högre kostnad men även att intervjuprocessen skulle ta längre tid. Intervjuerna hade även behövt bli inspelade via mobilen eller annat inspelningsmedium, vilket hade kunnat leda till svårigheter om det skulle visa sig att inspelningen inte kan höras ordentligt eller förstås under transkriberingsprocessen och därmed försvårat att genomföra intervjuerna på nytt vid behov.

Eftersom våld i nära relation är ett relativt laddat ämne har vi funderat över hur vi förhåller oss neutralt till ämnet, detta genom att undvika personliga värderingar för att försäkra att deltagarna inte känner sig obekväma i mötet. Det innefattar både reflektioner våra tankar runt ämnet men även hur frågor formulerades i intervjuguiden. Vi har även funderat över hur vi kan tänkas påverka intervjudeltagarna och försökte uppvisa ett genuint intresse till det de berättade om för att skapa en behaglig och avslappnad miljö där de förhoppningsvis upplevde att de kunde dela med sig utifrån deras perspektiv.

När det kommer till materialet relaterat till deltagarna, det vill säga inspelningarna, transkriberingen och kodningen har det säkerställts att det inte riskerar delas med någon obehörig och att det kan raderas efter studiens slutförande för att inte bryta mot konfidentialitetskravet. Intervjuerna kommer att borttas automatiskt från Teams efter 120 dagar men kommer att tas bort tidigare eftersom det tillsatta datumet kan korrigeras vilket kommer göras direkt efter godkännandet av arbetet för att försäkra att vi inte raderar material av relevans.

5. Resultat och analys

I följande avsnitt kommer studiens resultat redogöras och analyseras utifrån fem sammanställda teman: våldsutövarens förutsättningar till förändring, utvecklingsområden i arbetet med våldsutövare, kartläggning av arbete med våldsutövare, nätverksarbete och riskfaktorer hos våldsutövare. De teman utgör rubriker där resultatet och analysen kommer att presenteras och besvara studiens syfte och frågeställningar genom att koppla till den tidigare forskningen och de teoretiska utgångspunkterna. Hur det analyserade resultatet har besvarat studiens frågeställningar kommer att redovisas i kommande avsnitt om avslutande reflektioner.

5.1 Våldsutövarens förutsättningar till förändring

I samtliga intervjuer diskuterades ett återkommande tema som avsåg väsentliga och grundläggande faktorer för våldsutövares förutsättningar att förändra deras våldsbeteenden. Våldsutövarna beskrevs uppvisa en bristande insikt till våldet och förmåga att reglera sina känslor. Socialarbetarna berättade att flera våldsutövare hade svårt att beskriva och förstå sina känslor när våldet hade inträffat eller efter våldshändelsen innan den påbörjade behandlingen. I samband med det blev huvudfokuset i arbetet att samtala om känslor och utveckla en förståelse för deras reaktioner i den situationen.

Sen jobbar vi mycket med känslor och tankar för det verkar vara krångligt för många utav de här personerna som kommer hit. Man har inte koll på sina känslor, man vet inte hur man ska hantera dem, man agerar ut, man blir ofta väldigt reaktiv liksom i sitt sätt så det jobbar vi mycket med. (Intervjuperson 2)

Socialarbetarens förmåga att bemöta våldsutövarna som individer blev därmed grundläggande för förändringsarbetet. Bruno och Eriksson (2023) för ett liknande resonemang där våldsutövare visade en bristande förmåga att erkänna sina känslor, men även saknade insikt om våldet. Följaktligen innebär det att en trygg miljö är av vikt och väsentligt för våldsutövarens förmåga att öppna upp sig, menar Morrison m.fl. (2017). Våldsutövarens bristande insikt till våldet kan förklaras genom begreppet mentalisering (Börjesson & Rehn, 2022). I och med att våldsutövare beskrevs ha bristande kontroll över sina känslor enligt socialarbetarna kan det förutses att de inte har förmågan att mentalisera och förstå situationen utifrån andra perspektiv. Det innebär att våldsutövaren personligen har en bristande förmåga att förstå den utsatta. Socialarbetaren kan då behöva använda sin egen mentaliseringsförmåga för att bemöta våldsutövaren men även hjälpa de att komma till insikt för våldet.

De flesta socialarbetare berättade att de primärt arbetar med motiverade våldsutövare som självmant ansökt om stöd för att upphöra med våldsbeteendet. Enligt samtliga socialarbetare är det av vikt att våldsutövaren har en viss insikt till våldet, motivation och viljan till förändring för att kunna gå vidare i processen och fortsätta med samtalen. Däremot framgick det att det var vanligt förekommande med våldsutövare som saknade insikt vilket socialarbetarna såg som en anledning att inte påbörja en behandling. Enligt socialarbetarna uppvisade flera våldsutövare bristande insikt till en början och förmågan att ta ansvar för våldet genom att skuldbelägga partnern eller andra utomstående faktorer som orsaker till våldet, men att under behandlingsprocessen fick en del insikt och kunde tillstå våldet.

Men att där ser jag en skillnad när vi går tillbaka och de kan själva säga att “ja men jag skyllde ju mycket på henne men nu har ju jag förstått efteråt att det bara handlade om mig, det var bara jag”. (Intervjuperson 1)

Bruno och Eriksson (2023) uppmärksammade ett liknande beteende med skuldbeläggande där många av deltagarna förminskade våldet och argumenterade för att det var partners fel att våldet hade inträffat. Även Ólafsdóttir och Rúdólfsdóttir (2023) påpekade att deltagare från medelklassen anklagade partnern och Whiting m.fl. (2014) där deltagarna hade förminskat och bortförklarade våldet, trots att en del tog ansvar för våldet senare under behandlingen. Vidare berättar Rollero (2020) att inledningsvis uppvisade våldsutövare bristande insikt till våldet de utövat och konsekvensen av det men att under behandlingsprocessen utvecklade en ökad förståelse och ansvarstagande för sitt beteende. I samband med det upplevde våldsutövare en skillnad i förändringsprocessen. Fokuset i arbetet behöver därmed riktas på våldsutövaren och inte partnern, hävdar Morrison m.fl. (2017). Svensson, Johnsson och Laanemets (2021) uppger att makt framträder i de flesta parrelationer vilket framförallt framkom under intervjuerna där socialarbetare berättade att våldsutövare ofta hade en tendens att skuldbelägga partnern och intog en maktposition vid konflikter. Genom att den våldsutsatta blir fråntagen sin rättighet att yttra sig om våldet blir den maktlös. Våldsutövare utövar då sitt maktmissbruk för att etablera en tydlig maktdynamik i relationen.

En del socialarbetare förklarade att det förekom våldsutövare med bristande kunskap om olika våldsformer och våldets påverkan på partnern och omgivningen vilket blev väsentligt att lyfta upp och beröra under samtalen. En annan betydelsefull aspekt som betonades av socialarbetarna var att våldsutövare behövde ha kännedom kring att det är ett arbete på eget ansvar och en pågående process som behöver tid för att kunna förändra ett beteende. Däremot påpekade socialarbetarna ingen vetskap om behandlingens efterföljande effekter och om det fick stopp på våldet men om det resulterade i en minimal förändring ansågs det som positivt. Följande tanke förmedlas även av Sundell och Håkansson (2019) som uppger att trots positiva resultat som har fastställts i nuvarande läget har ingen större utvärdering genomförts.

Flera socialarbetare beskrev att när våldsutövare tog kontakten uppvisade de känslan av nervositet och skuld- och skamkänslor till en början. Samt att det är ett ämne som är skuld- och skambelagt som våldsutövare inte vill förknippas med och undviker att bli stämplade för våldsutövandet. Det framkommer att det även kan föreligga skam hos den våldsutsatta partnern och barnen. Intervjuperson 4 redogör en intresseväckande aspekt som främst uppmärksammades hos kvinnliga våldsutövare där de tillstod våldet i högre utsträckning och hade skuld och skam för det, men också att de själva hade tidigare blivit utsatta för våld. “Det kanske kommer någon till oss som har utövat våld och då, då när man frågar vidare så får man också upp ögonen på att hon har varit våldsutsatt både i den här relationen och tidigare” (Intervjuperson 4).

Bruno och Eriksson (2023) kunde likaså identifiera att de manliga våldsutövarna hade en bristande förmåga att prata om våldet och kring sina känslor och att flera kände sig obekväma med att prata om sina känslor och uppsöka hjälp. Ólafsdóttir och Rúdólfsdóttir (2023) diskuterade att många av de manliga deltagarna från medelklassen upplevde att de betraktades som skräckfulla individer av samhället och att de hade blivit stämplade med ett stigma. Till följd av stigmat undvek våldsutövare att prata om våldet och reflektera över det i rädsla att stigmat skulle förstärkas. Schroffel (2004) framför iakttagelser som påminner om det intervjuerna 4

talade om angående kvinnliga våldsutövare som pratade om våldet tidigare i behandlingsprocessen jämfört med männen. I samband med det berättade kvinnorna att de såg sig själva som offer och våldsutövare till skillnad från männen som enbart upplevde sig själva som någondera. Goffman (2001) beskriver att stigma kan framställas som en process där den enskilda individen bortses och blir stämplad som avvikande med en titel förknippad med en stereotyp. Stigmat avhumaniserar individen och kan i sin tur ge upphov till skuld- och skamkänslor. När individen påträffar stigmat blir den påmind om hur den betraktas av samhället vilket kan leda till känslan av underlägsenhet. För att undvika vanmaktskänslan kan individen bland annat utöva extrema beteenden som våld för att återfå sin ursprungliga maktposition i samhället. Stigmat kan även bidra med klagande gällande våldsutövares svårigheter att förändra deras beteenden som kan grunda sig i det föreliggande och återkommande stigmat som utgör ett hinder för de att arbeta med beteendet.

För att se till att bemöta våldsutövarnas bristande insikt och känslor betonade socialarbetarna vikten i ett gott bemötande. De uttryckte att det var väsentligt att vara värderingsfri i arbetet och bemöta våldsutövare som individer med individuella svårigheter och inte som våldsutövare till följd av stigmat kopplat till våldet. Relationen mellan socialarbetaren och våldsutövaren utpekades som en av de avgörande faktorerna för våldsutövarens förutsättningar till förändring under behandlingen.

Ja precis, den tänker jag är superviktig och den vet man ju från all typ av socialt arbete, har man inte relationen så är det svårt att liksom komma vidare. Oavsett om man jobbar i öppenvård eller i socialtjänsten eller om man jobbar med utredning behöver du liksom. Får du relation kan du komma liksom väldigt mycket längre i ditt utredande eller i ditt behandlande arbete. (Intervjuperson 2)

Rollero (2020) för ett liknande resonemang där hon observerade att de våldsutövare som kände sig stöttade och inte dömda upplevdes ha lättare för att öppna upp sig under behandlingsprocessen jämfört med hur de uppfattades och bemöttes av samhället som monster. Morrison m.fl. (2017) menar således att en trygg och trivsamt miljö och skapandet av tillit mellan våldsutövaren och socialarbetaren är av betydelse för arbetet.

Den goda relationen kan skapas om våldsutövaren upplever att den blir hörd av socialarbetaren och att förekommande tankar och uppfattningar blir validerade. Däremot poängterar socialarbetarna vikten av att benämna våldet djupgående och tydliggöra att de faktiskt är våldsutövare. Socialarbetarna framför slutligen att de inte utgår från en mall i mötet med våldsutövare utan anpassar sitt bemötande utifrån vem det är, men att i vilket fall som helst strävar efter att stötta våldsutövaren i sin förändringsprocess.

Relationen mellan våldsutövaren och socialarbetaren omfattas av en maktdynamik vilket kan förklaras med hjälp av begreppet makt (Börjesson & Rehn, 2022). Maktdynamiken mellan socialarbetaren och våldsutövaren innehar olika dimensioner och kan tänkas leda till flera påföljder. Socialarbetaren erhåller en maktposition utifrån sin yrkesroll i mötet med våldsutövaren och vid maktmissbruk i försök att behandla våldsutövaren medför det svårigheter i att etablera en relation vilket kan försvåra och förhindra förändringsarbetet att fortgå. Däremot kan en bra relation skapas om makten används för att motivera våldsutövaren till förändring och betraktar den som en likvärdig individ med enskilda svårigheter.

5.2 Utvecklingsområden i arbetet med våldsutövare

De framträdande utmaningar som framgick enligt socialarbetarna var främst kopplat till hur arbetet genomfördes och avsåg svårigheten att nå fler våldsutövare om de inte ansökte frivilligt. Deras förhoppning var att kunna nå ut till flera våldsutövare inom olika grupper, särskilt i ett tidigare skede innan våldet inträffade i syfte att förhindra att det vidareutvecklas och föranleder skada för någon. Socialarbetarna uttryckte även en önskan i det framtida arbetet att få in fler våldsutövare genom socialtjänsten som biståndsbeslut. Biståndsbeslut skapar andra förutsättningar för arbetet och möjliggör bland annat utökade resurser och längre behandlingstid. Däremot föreligger ett dilemma med att söka hjälp via bistånd och det är att de flesta våldsutövare upplever en rädsla att komma i kontakt med socialtjänsten. Socialarbetarna reflekterade över det och diskuterade att det kan grunda sig i det oerhörda stigma runt att vara en våldsutövare och av den anledningen undviker våldsutövare att söka hjälp för att inte registreras som ärenden och bli stämplade.

Jag kan ju ha en föreställning om att vi i socialtjänsten därför får vi färre klienter och där skulle man ju vilja utveckla på något sätt eller nå dem att liksom man ska förstå att vi inte är farligare än den ideella manskottningen till exempel, för att vi ligger under samma anmälningsplikt och jag tror att det kan vara avskräckande att vi är en del av socialtjänsten. (Intervjuperson 4)

Bortsett från utmaningar relaterat till arbetet beskrev socialarbetarna även de utmaningar som medföljde deras yrkesroll. De berättade att en utmaning som tillkom med arbetet var deras samverkan med våldsutövare och exemplifierade olika situationer där samverkan har varit komplex. Dels kan det bero på att våldsutövaren har en motvilja att genomgå en behandling eller blivit tvingade av partnern vilket resulterade i bristande motivation till förändring och samarbetsvilja. "En stor utmaning är ju att jobba med klienter som egentligen inte vill det här, som känner att de är tvingade av socialtjänst kanske eller frivården eller partnern som har satt press på att nu liksom måste du..." (Intervjuperson 2). Vid andra tillfällen kan det grunda sig i socialarbetarnas personliga ovilja i samband med de förskräckliga saker som våldsutövaren har uppgett vilket har inneburit att de har behövt jobba med det för att se till att skapa en god relation med våldsutövaren. Det ledde till att beroende på våldsutövarens personlighet kunde även anpassandet av arbetet bli utmanande.

Med anledning av en bristfällig forskning avseende utvärdering av metoderna och deras effekter framkom det att socialarbetarna upplevde svårigheten att känna meningsfullhet i arbetet. Sundell och Håkansson (2019) uppmärksammar likaså den bristande utvärderingen och påvisad effekt av metoderna. Dahl och Ekström (2023) för ett liknande resonemang och uppger att det framkommer brist på statistik beträffande de metoder som tillämpas i arbetet med våldsutövare. Samtidigt visar statistiken att antalet fall av våld i nära relation och återfall efter behandlingen inte minskar.

Ett utvecklingsområde som var framträdande och återkommande i samtliga intervjuer berör samverkan med andra verksamheter. "Det har varit lite svårigheter med att få in våldsutövare till oss där man hade kanske önskat vidareutveckla och det håller vi på med också, samarbete med just polisen som möter de i initiala läget" (Intervjuperson 5). Socialarbetarna menar att en utökad och

expanderad samverkan med flera verksamheter skulle kunna leda till positiva resultat för arbetet. De berättade att andra närstående verksamheter som skolor och polisen inte har samma kunskap om våldsutövare som deras verksamhet har och att samarbetet kan möjliggöra en spridning av ämnet och arbetet. Verksamheterna skulle även utveckla bättre kännedom om vilka som kan rådfrågas och hänvisa till i kontakt med en våldsutövare, vilket förhoppningsvis också skulle leda till ett ökat inflöde på våldsutövare. En samverkan med andra verksamheter och myndigheter kan underlätta arbetet för socialarbetaren att hänvisa våldsutövare till rätt myndighet om de skulle inkomma fel. Det kan även tänkas precis som socialarbetarna själva spekulerar att flera ärenden skulle kunna inkomma där verksamheterna skulle veta vart våldsutövare kan hänvisas till. Enligt Svensson, Johnsson och Laanemets (2021) kan informationsutbytet mellan de samverkande verksamheterna kring våldsutövare således bidra med ett utbrett och förbättrat arbete med våldsutövare och handlingsutrymme för socialarbetare.

5.3 Kartläggning av arbete med våldsutövare

Det är frivilligt för våldsutövare att komma på samtalen och påbörja en behandling men som kan avslutas om de önskar det. Den vanligaste ingången för våldsutövare att få kontakt är via service eller biståndsbeslut. Vid service har våldsutövare i de flesta fall sökt självmant eller blivit hänvisade från andra verksamheter till exempel psykiatrin eller familjerådgivning.

Socialarbetaren har vanligtvis fem samtal med våldsutövaren och samtalar övergripande om olika teman. Biståndsbeslut innefattar en omfattande och längre behandlingsprocess där socialarbetaren har möjlighet till flera samtal och arbeta med olika delar djupgående. Det innebär att om våldsutövaren vill ha fler samtal behöver den ansöka via socialtjänsten som ett biståndsbeslut för att det ska beviljas. Det föreligger även möjlighet för våldsutövare att efter samtalen ansöka återigen vid behov av rådgivning och stöd eller uppkomst av en händelse.

Socialarbetarens handlingsutrymme i arbetet kan påverkas av våldsutövarens ingångsval till behandling (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2021). Samtalsmaterialet kommer att behöva anpassas efter våldsutövaren och antalet möten kommer även begränsas när våldsutövaren ansöker frivilligt via service jämfört med biståndsbeslut vilket i sin tur kan påverka socialarbetarens handlingsutrymme i arbetet. Biståndsbeslut möjliggör en utökad behandlingsprocess och utrymme för socialarbetaren att beröra olika delar ingående beroende på våldsutövarens individuella svårigheter. Längre behandlingsprogram är något som även Morrison m.fl. (2017) föredrar i samband med att för de flesta våldsutövare kräver tid att komma till insikt för sitt beteende och förstå sina känslor.

Kommer man via eller som serviceärende att man ringer och säger att man har den här problematiken och att man vill ha hjälp, men jag vill inte ha med socialtjänsten och göra. Då har vi mindre möjligheter för då har vi rätt att träffa personen 5 gånger, det är så det ser ut i... på grund av bestämmelser från Socialstyrelsen. Då har vi 5 teman som vi pratar om, att de här 5 teman kommer vi vilja prata, använda ett samtal vardera till att prata om. Då blir det ganska styrt och lite mindre individanpassat än om det kommer som ett bistånd, då kan man ha andra möjligheter att träffa personen under lång tid. (Intervjuperson 3)

Flera socialarbetare berättade att de inte enbart jobbade med våldsutövare utan även med en del våldsutsatta eller barn. En del jobbade även utåtriktat för att synliggöra arbetet för andra verksamheter med förhoppningen att nå flera våldsutövare.

Ibland kan det vara så, men att vi träffar våldsutsatta, våldsutövare och barn som har upplevt våld. Och jag träffar ibland, den stora delen av min tjänst är att träffa våldsutövaren. Men sen träffar jag vissa barn också, så jag har alltid ett par barn som ärenden också. (Intervjuperson 3)

ATV och samtal om våld var de framträdande metoderna som socialarbetarna utgick från i arbetet med våldsutövare. ATV beskrevs som ett omfattande arbete med flera samtal som kunde genomföras med ett biståndsbeslut, men kunde modifieras och anpassas utifrån våldsutövarens problematik och behandla specifika delar såsom kommunikation, kontroll av ilska eller känslor och tankar. Samtal om våld omfattas även den av flexibilitet och kan arbeta med olika delar beroende på våldsutövarens behov och problematik exempelvis vid svartsjuka kan socialarbetaren inleda med det till att börja med.

Vi har gått, både min kollega och jag har gått någonting som heter ATV (alternativ till våld) ja det är en norsk man som har influerat, starkt influerat både Sverige och Norge och jag tror flera länder i arbetet med våldsutövare. Så den utbildningen har vi gått och jag skulle säga att, vi säger att vi använder ATV som är hans metod men det är väl en speciell typ av ATV som vi har utformat i kommunen för den är väldigt omfattande den metoden han lär ut, och det har inte varit möjligt här alltså ska man ha en serviceinsats med 5 samtal och ATV kräver väl 24–25 och att man säger ja från början och sen då ska man gå hela och den kravställningen kan vi inte ha i Sverige helt enkelt. Vi har fått modifiera den så att han kanske inte skulle säga att vi jobbar enligt ATV fullt ut, men vi har den utbildningen i alla fall. (Intervjuperson 3)

Socialarbetarna redogjorde för andra metoder och verktyg utöver ATV och samtal om våld som tillämpades i arbetet med våldsutövare. Intervjuperson 3 berättade att den använde sig av ett Genogram, en nätverkskarta för att identifiera våldsutövarens nätverk, tidigare utsatthet, de våldsutsatta och olika våldstyper och utifrån det planera arbetet med våldsutövaren. Arbetet beskrivs fokusera på att både hitta tillfälliga och långvariga strategier som fungerar i vardagen och håller över tid.

Behandlingsarbetet är individanpassat där våldsutövarens enskilda problematiker står i centrum. Morrison m.fl. (2017) instämmer till ett individanpassat arbete där sannolikheten är högre för ett önskvärt resultat. Mentalisering kan snarare motsäga ett individanpassat arbete där socialarbetaren med en bristande mentaliseringsförmåga för våldsutövarens problematik kan ställas inför svårigheten att utforma ett effektivt och lämpligt behandlingsarbete (Rydén & Wallroth, 2008). Av den anledningen kan mentaliseringsprocessen betraktas som en minst lika viktig del om inte viktigare för ett individanpassat arbete.

5.4 Nätverksarbete

Under intervjuerna framkom det att samtliga socialarbetare samverkade med olika verksamheter som berördes av arbetet med våld i nära relation bland annat kommuner, polisen och psykiatrin.

Sen har vi ju samverkan skulle jag säga till viss del med alla myndigheter som kommer i kontakt med våld i nära relation, det är allt från skolan vi är ute ibland och pratar med kanske rektorer eller kuratorer. Vi har kontakt med regionen, alltså sjukhuset, psykiatri. Vi träffar frivården ibland i något som vi kallar för stopp-laget för att prata om... vi har samma typ av problem även om de har andra ärenden så jobbar de också med våldsutövare. Vi har en viss samverkan med en närliggande kommun, motsvarighet till oss. (Intervjuperson 3)

Enligt socialarbetarna bygger samverkan på en kontakt med verksamheter som är väsentliga för våldsutövarens nätverk. Utgångspunkten handlar om att förmedla och sprida information om vart våldsutövaren kan vända sig till om den har andra problematiker och för de verksamheter som kommer i kontakt med en våldsutövare. Intervjuperson 1 och intervjuperson 3 berättade om deras samverkan med polisen där de anhållna blir informerade om arbetet vid samtycke. Enligt intervjuperson 2 är remisser från andra verksamheter även vanligt förekommande.

Handlingsutrymmet innebär att socialarbetaren begränsas till att behöva arbeta utifrån verksamhetens riktlinjer och lagverk men har möjlighet att påverka hur arbetet kan bedrivas (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2021). I samverkan med andra verksamheter och aktörer har socialarbetaren ett bredare arbetssätt med utgångspunkt i våldsutövarens huvudsakliga problematik och behov och kan hänvisa de till andra myndigheter om problematiken grundar sig i annat.

Socialarbetarna framför att utöver samverkan med andra verksamheter försöker de även skapa kontakt med våldsutövarens partner. Med partnerkontakten kan socialarbetare säkerställa om våldsutövarens berättelse överensstämmer med det partnern berättar. Enligt socialarbetarna utgör partnerkontakten en viktig del i arbetet och som våldsutövaren blir informerad om i början av kontakten och behöver samtycka till för att fortsätta med samtalen, kontakten är däremot frivilligt för den våldsutsatta.

Däremot så...det tror jag inte att jag sa förut, en del i...om våldsutövarbehandlingen är att vi har partnerkontakt alltid och det måste utövaren godkänna och det är en sån här... om han eller hon då inte godkänner det så är det skäl till att inte få behandling här. (Intervjuperson 2)

Det som framkommer i partnerkontakten blir en del av grunden till förändringsarbetet men partnern ska även informeras om att trots behandlingen garanterar det inte att våldet kommer att upphöra. Socialarbetarna lyfter att under partnerkontakten kan det uppkomma andra dimensioner och perspektiv som partnern berättar om, därmed behöver socialarbetaren säkerställa att det inte förmedlas till våldsutövaren öppet utan inkluderas i frågor för att inte riskera att partnern far illa. De flesta socialarbetare uppgav att de hade partnerkontakten förutom intervjuperson 3 som hänvisade till en kollega vid en pågående behandling med våldsutövaren.

Partnerkontaktens väsentlighet i arbetet med våldsutövare är en delad åsikt av Sundell och Håkansson (2019) som framför att det är en uppskattad kontakt framförallt av våldsutövarnas partners. Kontakten kan även tänkas påverka partnern utifrån ett maktperspektiv (Börjesson & Rehn, 2022). Innan våldsutövaren kommer till behandling föreligger en uppenbar maktdynamik mellan våldsutövaren och partnern där våldsutövaren innehar en högre maktposition än

partnern. När våldsutövaren kommer i kontakt med socialarbetaren introduceras ytterligare en maktposition i samspelet. Partnerkontakten kan tänkas erbjuda den våldsutsatta ett maktövertag och få sin röst hörd och validerad i samband med att den tidigare saknade det och hade svårt att berätta om sin vanmakt i relationen. Det partnern berättar om avseende relationen och våldsutövaren kommer sedan kunna användas i arbetet och påverka inriktningen i behandlingen, något som våldsutövaren förmodligen inte hade förmågan att göra innan kontakten.

5.5 Riskfaktorer hos våldsutövaren

Det sista temat som identifierades av intervjuerna var att majoriteten av våldsutövare som påträffades i arbetet hade erfårit en tidigare utsatthet i barndomen. Det innefattade både våldsamma föräldrar, problematiska kompisgäng eller erfarenheter av mobbing. Socialarbetarna var tydliga med att påpeka att det inte avser alla våldsutövare och att de hade träffat våldsutövare med en positiv uppväxt men fortfarande utvecklat våldsbeteenden i vuxen ålder. En del våldsutövare som kom in på behandling hade även andra problematiker som missbruk eller psykiatriska problem men precis som den tidigare utsattheten gällde det inte för alla våldsutövare de mötte.

Vi upplever nog att flera av de vi träffar har blivit utsatta för någon typ av våld själva eller levt under liksom, i kanske en kompis miljö där det har förekommit mycket våld eller normaliserats i nån form. Men det är absolut inte alltid så och jag skulle inte säga att det är nödvändigtvis så att de som har blivit utsatta själva kommer att utsätta heller utan det är nog säkerligen en överrepresentation, men inte alltid.
(Intervjuperson 2)

Kunkel och Hoskins (2022) uppmärksammade att flera av de våldsutövare som hade blivit intervjuade förmedlade någon form av tidigare utsatthet i barndomen. Enligt Ólafsdóttir och Rúdólfssdóttir (2023) kunde även flera våldsutövare beskylla sin tidigare uppväxt som en undanflykt till deras våldsbeteende och andra tillkommande problematiker som de utvecklat i vuxen ålder. Trots att Wagner m.fl. (2019) drar en liknande slutsats har det även framkommit våldsutövare som inte blivit exponerade för utsatthet i barndomen och fortfarande uppvisar våldsbeteenden eller andra besvärande beteenden som missbruk.

Behandlingsarbetet med våldsutövare beskrivs fokusera framförallt på våldet men att andra problematiker kan även behandlas om det inte kräver ett omfattande arbete. När det handlar om andra problematiker som behöver ett ingripande arbete och vid bristande resurser att behandla de kan socialarbetare bistå med hjälp att söka till rätt mottagning för att få stöd.

Jo men så kan det va alltså vi har ändå försökt vara ganska tydliga med det, har man ett allvarligt pågående missbruk så är det svårt att gå i samtalsbehandling samtidigt. Och då brukar vi säga nej till de för vi tänker det är liksom inte rimligt att tänka att man ska sitta om man har svårt att hålla sig nykter på olika sätt så är det svårt med samtalsbehandling. Utan då brukar vi rekommendera att du behöver göra någonting mot ditt missbruk först, sen är du välkommen tillbaka och så. (Intervjuperson 2)

Våldsutövare blev framförallt tillfrågade om de hade andra problematiker eller svårigheter men i vissa fall kunde socialarbetare utgå från sin magkänsla för att utforska våldsutövarens andra problematiker. Rydén och Wallroth (2008) redogör för den implicita mentaliseringsprocessen och där socialarbetaren kan komma att behöva använda sin mångåriga erfarenhet och kunskap för att skapa sin magkänsla som kan hjälpa de att bemöta och behandla våldsutövare.

5.6 Avslutande reflektioner

Studiens syfte och frågeställningar kan ses som besvarade där första temat resulterade i en ökad förståelse för våldsutövare som målgrupp och deras problematik, men även föreliggande känslor och insikt till våldet förklarar utifrån den tidigare forskningen och teoretiska utgångspunkter. Vi fick även kunskap om hur socialarbetaren bemöter och förhåller sig till våldsutövare för att säkerställa den bästa möjliga förutsättningen för deras förändring. Socialarbetare berättade att de påträffade olika utmaningar i arbetet och utvecklingsområden de ansåg var nödvändiga för det framtida arbetet. Det innefattar i första hand att nå fler våldsutövare och underlätta för de att få hjälp eftersom det föreligger en risk att våldsutövare inte uppsöker hjälp då de finner kontakten med myndigheter frånstötande. För att få tag i fler våldsutövare och underlätta processen behöver samverkan mellan verksamheter och myndigheter som kan komma i kontakt med våldsutövare utökas och förbättras. Den aspekten förmedlades och betonades både i själva arbetet med våldsutövare men även i det förebyggande arbetet där våldsutövare skulle kunna nås i högre utsträckning av verksamheterna. Dessutom framgick det även hur våldsutövarens nätverk kunde arbetas med där partnerkontakten ansågs som väsentligt för arbetet där den våldsutsatta partnern kan erbjudas personligt stöd och råd till relationen i helhet.

Ytterligare ett tema som gav en inblick i hur arbetet med våldsutövare bedrivs och ingångsvägen till behandlingen är kartläggningen av arbetet. Behandlingen utgår från våldsutövaren själv där arbetsmetoder används flexibelt beroende på socialarbetarens kompetenser och erfarenheter. ATV och samtal om våld var de behandlingsmetoder som beskrevs användas mestadels men behövde anpassas utefter våldsutövarens problematik och för att de är tidskrävande. I det sista temat framkom det att problematiken inte är lika endimensionellt som det kan framstå och i de flesta fall har våldsutövare blivit exponerade för någon form av utsatthet i barndomen vilket kan ha blivit ett inlärt beteende. Ett flertal våldsutövare kan även bära på andra nuvarande problematiker som kan komplicera arbetet med våldet som alkoholmissbruk eller andra psykiska problem och störningar. Komplexiteten kommer också från att även om dessa mönster förekommer hos flera våldsutövare avser det inte alla som har de svårigheterna. En del våldsutövare har tidigare inte blivit utsatta för våld eller har andra nuvarande svårigheter men ändå utövat våld.

6. Diskussion

Syftet med studien är att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare samt hur de beskriver och bemöter våldsutövare som målgrupp. Det vi har kommit fram till genom analysen och resultatet är att våld i nära relation är ett komplext ämne och består av olika dimensioner och aspekter som kräver långvarig erfarenhet för att kunna bemöta våldsutövare. Socialarbetaren ska kunna vara självmedveten och trygg i sig själv men samtidigt bemöta våldsutövare i deras tillstånd. Arbetet omfattas även av en längre behandlingsprocess för att kunna påvisa någon form av skillnad för våldsutövaren om ens något just på grund av att beteendet är en del av våldsutövaren och kan vara svårt att förändra på kort tid. Morrison m.fl. (2017) förklarar att längre program kan leda till att fler kan öppna upp sig när det har gått en period i behandlingsprocessen. Det är därmed av vikt att vara tålmodig i processen och inte ha höga förväntningar. En förvånande del var den bristfälliga utvärderingen på arbetet med våldsutövare men även behandlingsmetodernas effekter. Den bristande utvärderingen kan vara en konsekvens av att det här arbetet inte har pågått länge där våld i nära relation inte betraktades som ett allvarligt samhällsproblem förens 1990-talet. Våld i nära relation diskuterades sedan som ett samhälleligt jämställdhetsproblem 2017 i samband med regeringens beslut att inrätta Jämställdhetsmyndigheten.

Ett abduktivt förhållningssätt i metoden innebär ett ständigt pendlande mellan teori och empiri. Resultatet i arbetet förstärktes och konfirmerades genom den tidigare forskningen och teoretiska utgångspunkterna som tillämpades i analysen och diskuterades i stort sett liknande iakttagelser. I sökandet efter vetenskapliga artiklar eftersträvades att hitta tidigare forskning som diskuterade liknande aspekter för identifieringen av teman. Det finns en stor sannolikhet att resultatet hade analyserats annorlunda om andra artiklar hade valts vilket är överensstämmande med abduktion. Kategoriseringen av den tidigare forskningen kan även ses som en bidragande faktor till de teman som framställdes där det intervjupersonerna berättade jämfördes med andra intervjuer för att hitta liknelser. Andra artiklar hade kunnat ge upphov till en skillnad i analysen av de valda teman. Eftersom vi utformade kategoriseringarna och inte deltagarna tolkades intervjumaterialet i skapandet av teman. Enligt hermeneutiken var det vår förförståelse som tillät oss att förstå det insamlade materialet, vilket innebär att hermeneutiken stärker reflektionen att tematiseringen och analysen i allmänhet skulle kunna ha påverkats av artikelvalet. Det avser inte endast att andra kopplingar hade påträffats mellan transkriberingen och tidigare forskning utan även tolkningen av datamaterialet.

Reflektioner har förts kring vårt personliga synsätt på våldsutövare som målgrupp och andra målgrupper som är problematiserade och stigmatiserade av samhället, exempelvis gängkriminella. Det kan vara utmanande att se våldsutövaren som en individ om man blir kvarstående i stigmat och fördomar. Tidigare upplevde vi en bristande förståelse till den bakomliggande orsaken för våldsutövandet och antog att det var ett behov av makt och kontrollövertag. Arbetet har resulterat i en utökad förståelse för komplexiteten i problematiken och att det kan förklaras på olika sätt. Vi har även insett att det inte riktigt går att gruppera alla våldsutövare utifrån specifika beteenden och förutse vad som pågår i hemmet. Ingången för våldsutövare till behandling var något som även diskuterades där bistånd erbjuder en möjlighet till flera samtal i jämförelse med service. Vi reflekterade över hur det kan påverka

våldsutövares motivation till att söka hjälp från verksamheter i samband med att det behöver fattas ett beslut om.

Resultatet pekar även på att utveckla och utöka samverkan med andra verksamheter och myndigheter som arbetar eller kommer i kontakt med våldsutövare för att se till att fler våldsutövare blir informerade om att de kan söka sig dit och hänvisas vid behov. Kravet för ett biståndsbeslut bör inte innebära ett förhinder för att våldsutövare ska kunna få möjlighet till en längre behandling. Biståndsbeslut kan även tänkas hejda våldsutövare från att söka hjälp på grund av stigmat att vara en våldsutövare och ängslan att bli ett ärende hos socialtjänsten. Stigmat som våldsutövaren tilldelas från samhället behöver motarbetas då det kan antas att det förhindrar många våldsutövare från att prata om våldet och söka hjälp, detta eftersom ämnet är tabubelagt där våldsutövare upplever att de inte bemöts som vanliga individer av resterande samhälle. Det är en åsikt som även Ólafsdóttir och Rúdólfsdóttir (2023) och Rollero (2020) redogör för.

7. Slutsats

Våld i nära relation är ett samhällsproblem som kan konstateras och inte förklaras enbart utifrån våldsutövarens våldsbeteende utan grundar sig i andra bakomliggande orsaker och kan diskuteras från olika perspektiv. En slutsats av studiens resultat och analys är att våld i nära relation är ett stigmatiserat ämne där många våldsutövare bär på djupa skuld – och skamkänslor. Socialarbetaren behöver i sin yrkesroll stödja våldsutövaren att komma till insikt och behärska sina egna uppfattningar och tankar om våldet utan att döma. Detta fastställdes som en huvudsaklig och avgörande del i arbetet för att våldsutövaren ska kunna motiveras till förändring. Utvecklingsprocessen i arbetet behöver bygga på en utökad samverkan med andra verksamheter för utbyte av information, utvärdering av arbetsmetodernas effekter på längre sikt och arbeta med våldsutövarens partner.

Våra förslag till fortsatt forskning är att synliggöra arbetet i högre utsträckning och andra sammanhang för att nå fler våldsutövare inom olika målgrupper och utöka det förebyggande arbetet med våld i nära relation. Det kan innebära att bland annat utvidga samverkanspartners och arbeta mer utåtriktat för att informera andra verksamheter om målgruppen och arbetet. Det skulle även vara intressant att utforska samhällets syn på våldsutövare och arbetet som socialarbetare bedriver för att observera om det överensstämmer med våldsutövares tankar kring hur de uppfattas av samhället. Vi anser att behandlingsmetoderna ATV och samtal om våld skulle även behöva vidare utforskas, mer specifikt utvärderas för att se om de uppvisar progressiva resultat för våldsutövare. Det gäller även uppföljningen av våldsutövare som har genomgått en behandling för en avstämning kring upplevelsen av behandlingen och eventuella förändringar i vardagen och våldsbeteendet i relationen. En kvarstående kontakt med socialarbetaren innebär att våldsutövaren kan återkoppla om något inträffar eller önskar rådgivning.

Referenslista

- Bruno, L & Eriksson, M. (2023). Conversations about violence, risk and responsibility with divorced and support-seeking fathers in Sweden. *Child & Family social work* 28(3), 764–773. <https://doi.org/10.1111/cfs.13002>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber
- Brå. (2023, november). *Våld i nära relationer*. <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>
- Börjesson, M & Rehn, A. (2022). *Makt*. Liber.
- Dahl, O. & Ekström, V. (2023). Metoder för att motivera våldsutsatta och våldsutövande personer till stöd - en scoping review. *Socialmedicinsk tidskrift* 100(2), 355–367. <https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/2935/2829>
- Eldén, S. (2020). *Forskningsetik: Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Studentlitteratur.
- Goffman, E. (2001). *Stigma: Den avvikandes roll och identitet*. Norstedts Akademiska Förlag.
- Hoskins, N., & Kunkel, A. (2022) “I Didn’t Really Have Anybody to Turn To”: Barriers to Social Support and the Experiences of Male Perpetrators of Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 37(7–8), 5317–5343. <https://doi.org/10.1177/0886260520961869>
- Hällén, L & Sinisalo, E. (2018). Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i en samhällskontext. Hällén, L. & Sinisalo, E. (Red.) *Våld i nära relation: socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s.15–26). Liber.
- Jämställdhetsmyndigheten. (2021, september) *DELMÅL 6: MÄNS VÅLD MOT KVINNOR SKA UPPHÖRA*. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstalldhet-i-sverige/delmal-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/>
- Kunskapsguiden. (2023, september). *Behandling för våldsutövare*. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/vald-i-nara-relationer/valdsutovare-i-nara-relationer/behandling-for-valdsutovare/>
- Morrison, P., Cluss, P., Miller, E., Fleming, R., Hawker, L., Bicehouse, T., George, D., Wright, K & Chang, J. (2017). Elements Needed for Quality Batterer Intervention Programs: Perspectives of Professionals Who Deal with Intimate Partner Violence. *Journal of Family Violence* 32(5), 481–491. <https://www.doi.org/10.1007/s10896-016-9835-x>
- Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK). (2023 A). *Våld i nära relationer*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>

- Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK). (2023 B). *Våldets uttryck och mekanismer*
<https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/annesguider/vald-i-nara-relationer/valdets-uttryck-och-mekanismer/>
- Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK). (2023 C). *Istanbulkonventionen*
<https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/annesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/istanbulkonventionen/>
- Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK). (2023 D). *Kommunernas arbete med våldsutövare*.
<https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-kommuner/att-arbeta-med-valdsutovare/att-arbeta-med-valdsutovare/>
- Ólafsdóttir, K. & Rúdólfadóttir, G. (2023). “I am not a monster”: An affective–discursive analysis of men's perspectives on their engagement in violence against women. *Feminism & Psychology*, 33(1), 126–143. <https://doi.org/10.1177/09593535221105341>
- Regeringen. (2016). Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2016/11/skr.-20161710/>
- Rollero, C. (2020). The Social Dimensions of Intimate Partner Violence: A Qualitative Study with Male Perpetrators. *Sexuality & Culture* 24(3). 749–763 <https://doi.org/10.1007/s12119-019-09661-z>
- Rydén, G & Wallroth, P. (2008). *Mentalisering: att leka med verkligheten*. Natur & Kultur Akademisk.
- Schroffel, A. (2004). CHARACTERISTICS OF FEMALE PERPETRATORS OF DOMESTIC VIOLENCE IN GROUP THERAPY. *Smith College Studies in Social Work* 74(3), 505–524.
<https://www.proquest.com/socialservices/docview/216185505/fulltext/60EB03BC6D0348B5PQ/1?accountid=12245>
- Scheff, T., & Starrin, B. (2013). Ett emotionssociologiskt perspektiv på sociala problem: skam och utsatthet. I A. Meeuwisse, H. Swärd (Red.), *Perspektiv på sociala problem* (s.186–201). Natur & Kultur.
- SKR. (2017). *Förändringsarbete med våldsutövande män: strategier för kvalitetsutveckling*.
<https://skr.se/download/18.5627773817e39e979ef38a79/1642166982537/7585-594-3.pdf>
- Socialstyrelsen. (2020). *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-3-6697.pdf>

- Sundell, K & Håkansson, P. (2019). *Socialstyrelsens forskning om våld i nära relationer: Några forskningsbehov*. Socialstyrelsen.
https://www.researchgate.net/publication/337227178_Socialstyrelsens_forskning_om_vald_i_nara_relationer_Nagra_forskningsbehov
- Svensson, K., Johnsson, E & Laanemets, L. (2021). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Natur & Kultur.
- Wagner, J., Jones, S., Tsaroucha, A. & Cumbers, H. (2019) Intergenerational Transmission of Domestic Violence: Practitioners' Perceptions and Experiences of Working with Adult Victims and Perpetrators in the UK. *Child Abuse Review* 28(1), 39–51.
<https://doi.org/10.1002/car.2541>
- Westlund, I. (2019). Hermeneutik. I A. Fejes, R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ Analys* (s.72–90). Liber.
- Whiting, J., Parker, T. & Houghtaling, A. (2014). Explanations of a Violent Relationship: The Male Perpetrator's Perspective. *Journal of Family Violence* 29(3), 277–286.
<https://doi.org/10.1007/s10896-014-9582-9>
- World Health Organization (WHO). (2021). *Violence against women*.
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

BILAGA A – INFORMATIONSBREV

Hej!

Vi är två socionomstudenter från Mälardalens universitet som går vår sjätte termin och ska skriva vår C-uppsats. Syftet med studien är att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare samt hur de beskriver och bemöter våldsutövare som målgrupp genom att genomföra semistrukturerade intervjuer med socialarbetare. Vår förhoppning med intervjuerna är att utifrån socialarbetarens yrkesroll ta del av kunskaper och erfarenheter. Intervjuerna beräknas ta mellan 30–60 minuter. Deltagandet är frivilligt och du får avbryta din medverkan när du vill. Om du skulle välja att avbryta din medverkan kommer all information relaterat till dig att raderas. Intervjuerna kommer antingen att genomföras på plats eller digitalt utifrån dina önskemål. Du bestämmer själv när intervjun kan utföras men vi skulle bli tacksamma om det kan ske inom de närmsta veckorna för att underlätta arbetsprocessen. Vi hoppas även på att spela in intervjuerna för att underlätta transkriberingen. I början av intervjun kommer du behöva lämna ditt samtycke för att delta i studien. Dina uppgifter som du lämnar under intervjun kommer att förvaras säkert så att obehöriga inte har tillgång till dem. All information du ger kommer enbart användas för studiens ändamål och raderas efter att arbetet är slutfört. Intervjumaterialet kommer att analyseras utifrån teman som framkommer av intervjuerna för att säkerställa att ingen deltagare kan identifieras av studieresultatet. Därmed kommer fiktiva namn användas i studien istället för ditt riktiga namn. Önskar du ta del av resultatet när studien är slutförd kan vi dela det med dig. När C-uppsatsen har blivit godkänd är tanken att den ska publiceras i DiVA.

Har du några funderingar kring studien är du välkommen att kontakta mig, Reham Abdulahad eller Linus Lindstedt via mail alternativt vår ansvariga handledare Gabriel Bar-Sawme.

Studenter

rao20001@mdu.student.se

llt21001@mdu.student.se

Handledare

gabriel.bar-sawme@mdu.se

Tack på förhand för ditt deltagande!

Med vänliga hälsningar

Reham Abdulahad och Linus Lindstedt

BILAGA B – SAMTYCKESBLANKETT

Samtyckesblankett till C-uppsats som avser socialarbetare som arbetar med våldsutövare i nära relationer.

Jag samtycker till mitt deltagande i studien. Jag har fått information om vad studiens syfte är, hur mina uppgifter kommer att hanteras och att det insamlade materialet kommer att raderas efter slutförandet. Jag har även fått information om vad min medverkan kommer resultera i, samt att min medverkan är frivillig och kan avbrytas när som. Jag samtycker även till att intervjun blir inspelad, dokumenteras för transkribering och den information jag ger blir grunden för studiens analys, samt att mitt namn kommer aidentifieras utifrån resultatet. Slutligen har jag fått information till vilka jag kan kontakta vid eventuella frågor som avser intervjun eller studien.

BILAGA C – INTERVJUGUIDE

Inledning

Välkomnande

Tacka för medverkan

Informera om studiens syfte att få en förståelse för socialarbetares arbete med våldsutövare samt hur de beskriver och bemöter våldsutövare som målgrupp

Muntlig genomgång av informationsbrev och samtyckesblankett

Informera om intervjuens olika moment

Bakgrundsfrågor

Hur länge har du jobbat med målgruppen våldsutövare?

Vad fick dig att söka till det här arbetet?

Vad tycker du är det roligaste med ditt arbete?

Arbetar enheten bara med våldsutövare?

Arbetet med våldsutövare

Hur många socialarbetare arbetar med våldsutövare i den enhet du arbetar på?

Vilka arbetsuppgifter har ni i verksamheten?

Har ni någon arbetsfördelning?

Om nej, hur arbetar ni?

Hur ser processen ut från att våldsutövare aktualiseras till att ärendet avslutas?

Följdfråga: Hur länge kan processen pågå?

Vilket är det vanligaste sättet som ni kommer i kontakt med våldsutövare?

Är det vanligt att ni möter våldsutövare med andra problematik, exempelvis missbruk?

Använder du några specifika strategier i mötet med våldsutövare?

Samverkar ni med andra verksamheter?

Följdfråga: Vilka verksamheter samverkar ni med?

Hur ser processen ut?

Behandlingsmetoder

Arbetar ni med behandlings/rehabiliteringsmetoder?

- Vilka behandlingsmetoder använder ni i behandlingsarbetet?
- Hur tillämpas behandlingsmetoderna i arbetet?
- Genomförs behandlingen individuellt eller i grupp?

På vilket sätt bedöms lämpligheten av en behandling för en våldsutövare?

Arbetar ni med uppföljning med de våldsutövare ni varit i kontakt med?

- Hur ser uppföljningsprocessen ut?

Upplever du att behandlingen skapar en förändring för våldsutövarens beteendemönster under behandlingen?

Utmaningar

Hur tycker du arbetsprocessen fungerar?

Ser du några utmaningar i arbetet med våldsutövare?

Vilka faktorer ser du påverkar våldsutövarens förändring?

- Exempelvis våldsutövarens inställning till förändring

Ser du några utvecklingsområden i arbetet med våldsutövare?

Avslut

Tacka för deras medverkan i studien

Tillfråga om de har något att tillägga

Påminna om våra kontaktuppgifter om frågor dyker upp

Fråga om vi får kontakta dem vid eventuella frågor